

การปฏิบัติหน้าที่ของ ส.ส. ที่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ. มาก่อนเปรียบเทียบกับ
ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ. มาก่อนทั้งในและนอกสภา

บทนำ

ดังที่ได้กล่าวเป็นข้อมูลพื้นฐานโดยทั่ว ๆ ไปของทั้งสองกลุ่มที่จะศึกษาในบทที่ 5 มาแล้ว จะได้นำข้อมูลทั้งหมดมาเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่เพื่อทดสอบสมมติฐานทั้งบทบาทในสภา และนอกสภาตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่นำมาศึกษา อย่างไรก็ตามก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาถึงการมองบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองกลุ่มด้วยตัวเขาเอง อย่างน้อยจะทำให้เห็นว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมองบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างไร และตามความเข้าใจนี้เองจะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความคิดและการกระทำของสมาชิกสภาผู้แทน ดังที่ John Locke ชี้ใน ON HUMAN UNDERSTANDING ว่าเมื่อมนุษย์มองสิ่งหนึ่ง จะทำให้เขาคิด และกระทำตามความเข้าใจของเขาที่เกิดจากการมองนั้น (CHAPTER1)¹ จากหลักนี้เองทำให้จะต้องวิเคราะห์ถึงการมองบทบาทหน้าที่ของ ส.ส. ที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเองก่อนที่จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบ การปฏิบัติหน้าที่ในสภา และนอกสภาต่อไป

1. การมองบทบาทและหน้าที่ของตนเองของ ส.ส. ที่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ. มาก่อนเปรียบเทียบกับ ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ. มาก่อน

ตามหลักที่ John Locke กล่าวว่าด้วยการเข้าใจมนุษย์ข้างต้นทำให้ต้องตั้งคำถามเกี่ยวกับ ส.ส. ว่า มองบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างไร ในกลุ่มของ ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ. มาก่อน ต่างให้ความหมายและความเข้าใจในลักษณะเดียวกัน คุณประวัติดูดตะโमत ส.ส. จันทบุรี ได้ตอบคำถามตามหลักของ Locke ได้อย่างน่าฟังว่า

¹John Locke, As Essay Concerning Human Understanding. (New York : Meridian Books, 1969) อ้างใน กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 131.

"การเป็นตัวแทนมีประเด็นคือ การออกกฎหมาย พระราชบัญญัติอันเป็นหน้าที่โดยตรง ชาวบ้านไม่เข้าใจ ชาวบ้านคิดว่าต้องออกพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดบุรี ถ้าผู้แทนเป็นแล้วสาบสูญ รอกาสเป็นแล้วจะไม่ได้ ชาวบ้านอยากให้ทำอย่างนั้น คือออกไปพบชาวบ้าน การออกกฎหมายอยู่ที่ ตัวเราว่าจะสนใจขนาดไหน การเป็นปากเสียงแทนเขาก็สำคัญ การออกเยี่ยมพื้นที่ เพื่อจะได้ข้อมูลความเดือดร้อนมาแก้ไข"²

จากการอธิบายของคุณประวัฒน์ ในฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้เห็นว่าการเป็นตัวแทนต้องทำหน้าที่เป็น 2 ประการคือ ประการแรก หน้าที่ในการควบคุมฝ่ายบริหาร เช่น การออกกฎหมายและประการที่สอง คือ การเป็นปากเสียงแทนประชาชน เช่น การออกเยี่ยมเยียนพื้นที่เพื่อทราบข้อมูลความเดือดร้อน และนำมาแก้ไข ส.ส.คนอื่นที่เลือกศึกษาและอยู่ในกลุ่มเดียวกันนี้ ก็มีความเห็นคล้ายคลึงกันทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นคนสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ ส.ส. จ.ระยอง ซึ่งให้เหตุผลเพิ่มเติมในจุดนี้ว่า "การทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนซึ่งแยกออกเป็นว่าประชาชนในจังหวัดระยอง และประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป"³ สำหรับคุณไกรสร นันทมานพ ส.ส. จ.ฉะเชิงเทรา เห็นว่า "ทำใน 2 ด้านคือ ด้านนิติบัญญัติ เพื่อประชาชนทั้งชาติออกกฎหมาย แก้ไขกฎหมาย.... (ด้าน) เรื่องส่วนตัวก็ว่าได้ คือ การเข้าถึงประชาชน เป็นเรื่องที่ยากมาก คือเขาจะเดือดร้อนอะไรช่วยทุกอย่าง"⁴

ในกลุ่มของ ส.ส. ที่มีภูมิลำเนาเป็น ส.จ. มาก่อน ต่างให้ความหมายและความเข้าใจในลักษณะเดียวกัน เช่น คุณเสรีมศักดิ์ การุญ ส.ส. จ.ระยอง มองการทำหน้าที่เป็นตัวแทนว่า

²สัมภาษณ์ ประวัฒน์ อุดตะโฆต, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จังหวัดบุรี, 23 มีนาคม 2532.

³สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 17 มีนาคม 2532.

⁴สัมภาษณ์ ไกรสร นันทมานพ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ฉะเชิงเทรา, 21 มีนาคม 2532.

"หมายถึง เราต้องนำปัญหาและความต้องการของคนที่ตั้งเรามาแทนการแก้ไขให้ได้ เราปกครองในระบอบประชาธิปไตย เราซื้ออำนาจอธิปไตยแทนประชาชน ต้องควบคุมรัฐบาล ออกกฎหมาย มีปัญหาที่ประชาชนเดือดร้อน ต้องการแก้ไขในพรรคคนสภาฯ และผู้รับผิดชอบต้องแก้ไข"⁵

การอธิบายของคุณเสริมศักดิ์ การุญ ก็ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การเป็นตัวแทนต้องทำหน้าที 2 ประการคือ ประการแรก การควบคุมรัฐบาลออกกฎหมาย และประการที่สอง คือ นำความเดือดร้อนของประชาชนมาแก้ไข สำหรับ ส.ส.คนอื่นในกลุ่มนี้ ก็เห็นในลักษณะนี้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น คุณจักรพันธ์ ทัดติยะกุล ส.ส. จ.จะเข้ เหวรา, คุณวรัทยา กัญญาสาส์น ส.ส. จ.จันทบุรี เป็นต้น

กล่าวโดยเปรียบเทียบได้ว่า ส.ส.ที่มีภูมิหลังจากการเป็น ส.จ.มาก่อน และไม่เป็น ส.จ.มาก่อน ต่างมองบทบาทและหน้าที่ของตนเองออกเป็น 2 ประการคือ ประการที่หนึ่ง การควบคุมรัฐบาล และประการที่สอง คือ การนำความเดือดร้อนของประชาชนมาแก้ไข อันตรงกับ ความหมายในการเป็นตัวแทนตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีข้างต้น ถึงแม้ว่า การเป็นตัวแทนเป็นหลักคิดที่กำหนดขึ้นอย่างไม่ดี (an ill-defined concept) ดังกล่าวแล้ว แต่การที่ทั้งสองกลุ่มต่างมองหน้าที่และบทบาทการเป็นตัวแทนไปในลักษณะเดียวกัน ก็จะทำให้ปัญหานี้ลดลงไป อันจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

ถ้าหากพิจารณาหน้าที่ทั้ง 2 ประการข้างต้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความต้องการ และผลประโยชน์ของประชาชนได้เกิดขึ้นในสภาและนอกสภาหรือได้รับการสนองตอบแล้ว เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นจาก "การสนองตอบ" ใน 4 ลักษณะคือ 1) การสนองตอบในเชิงนโยบาย 2) การสนองตอบในเชิงบริการ 3) การสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ และ 4) การสนองตอบในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งทั้ง 4 ลักษณะ ผู้แทนสามารถสนองตอบในสภาผู้แทนราษฎร แต่มีบางลักษณะ สามารถกระทำได้โดยตรงต่อประชาชน คือ นอกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นต่อไปจึงจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินถึงการปฏิบัติหน้าที่ในเชิงการสนองตอบในสภาผู้แทนราษฎรของ ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่ม ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีข้างต้น

สัมภาษณ์ เสริมศักดิ์ การุญ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 22 มีนาคม

2. การปฏิบัติหน้าที่ในเชิงการสนองตอบในสภาผู้แทนราษฎรของ ส.ส.ที่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ.มาก่อน เปรียบเทียบกับ ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ. มาก่อน

การปฏิบัติหน้าที่ของ ส.ส.ในสภา เป็นตามระเบียบ และกฎหมายที่ได้กำหนดไว้แล้วคือ การออกพระราชบัญญัติ และการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น การตั้งกระทู้ถาม, การเสนอญัตติ, การอภิปราย ตลอดจนการทำงานในฐานะคณะกรรมการและจากกรอบแนวคิดทฤษฎีในบทที่ 2 ในเรื่องของการทำหน้าที่ในเชิงสนองตอบ (Responsiveness) ซึ่งมีอยู่ 4 ประการตามแนวคิดของ Heing Eulau และ Paul D. Karps. การทำหน้าที่ในด้านนี้จะเป็นเรื่องของ 1) การสนองของในเชิงนโยบาย และ 2) การสนองตอบเชิงจัดสรรผลประโยชน์เป็นหลัก ดังนั้นจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่มในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

2:1 การตั้งกระทู้ถามของ ส.ส.ทั้ง 2 กลุ่มในเชิงเปรียบเทียบ

2.1.1 จำนวนกระทู้ถาม

จากข้อมูลของจำนวนกระทู้ถามในรัฐสภาทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าในกลุ่มของ ส.ส. ที่เป็น ส.ส. มาก่อน ตั้งถาม 3 คนคือ คุณวริทย์ ภิญญาสาส์น ตั้งถาม 11 เรื่อง (มากที่สุด), คุณวิชชัย อนุพงษ์ 2 เรื่อง และคุณเสริมศักดิ์ การุญ ตั้งถาม 2 เรื่อง ผู้ที่ไม่ตั้งถามเลยคือ คุณจักรพันธ์ ทัดติยกุล และคุณบุญส่ง สมใจ ส่วน ส.ส.ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ.มาก่อนไม่มีผู้ใดตั้งถามเลย ข้อที่ควรระมัดระวังคือ "จำนวน" ไม่ได้อธิบายถึง การสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่นโดยตรง เพียงแต่คาดไว้ว่า เบื้องต้นว่า กลุ่ม ส.ส.ที่ยื่นกระทู้ถามได้ปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมรัฐบาลในด้านนี้ ในสภาผู้แทนเท่านั้นเอง "เนื้อหา" ของกระทู้จะมีนัยสำคัญต่อการอธิบายถึงการสนองตอบในปัญหาของท้องถิ่น ซึ่งจะได้วิเคราะห์ในประเด็นต่อไป

สำหรับผู้ที่ไม่เสนอกระทู้ถาม ไม่ว่าจะว่าเรื่องที่ราษฎรเดือดร้อน จะไม่มีมาให้ช่วยแก้ไข ทุกคนต่างมีปัญหาเหมือนกัน แต่ทำไมตั้งกระทู้ถามนั้นก็เห็นเพราะเห็นว่าการตั้งกระทู้ถาม "ไม่ได้ผล" ในการสนองตอบ เพราะล่าช้าและฝ่ายบริหารไม่ค่อยจะสนใจ"

เท่าที่ควร อันเป็นปัญหาที่ปรากฏอยู่เสมอในเรื่องของกระทู้ถาม^๖ คุณจักรพันธ์ ทัดติยกุล ผู้ไม่ตั้งกระทู้ถาม อดีต ส.จ., ส.ส.จะเซียงเทรา ให้ทัศนะว่า

"เรื่องกระทู้ถามไม่ค่อยชอบ ยังติดใจบางส่วนอยู่ กระทู้เป็นเรื่องของตัวเอง ของจังหวัด ของอำเภอ ให้เสนอกระทู้ในสภานั้นเปลืองเวลา ผมไม่เห็นด้วย ผมหวังเวลาที่ใช้ไปมันเปลืองในเรื่องส่วนตัว ผมหาเรื่อง หาหนังสือไปถึงรัฐมนตรีโดยตรง โดยสอบถามส่วนตัวว่า ทำไมเป็นอย่างนี้ ผมคิดว่ามันไม่เปลืองเรื่องเวลา แล้วได้ผลอย่างเรื่องตัดถนนตัดไม่ถึงชาวบ้าน ผมไปหาอธิบดีกรมทางหลวง ก็ได้รับความร่วมมืออย่างนี้ ไม่เปลืองเวลา ชาวบ้านก็รู้ว่าหา บางคนเสนอมากเพื่อไปหาเสียงกับชาวบ้าน มีเรื่องที่ต้องหาถามมากในสภาเสียเวลา แต่ถ้าเป็นกระทู้โดยส่วนรวมผมว่า"^๗

คุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ ผู้ไม่ตั้งกระทู้ถาม ให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า

"คิดจะทำเหมือนกัน แต่วงแคบ คือ 1) วงแคบ และ 2) ผลกระทบมักจะไม่ค่อยได้ผลเท่าไรนักพิดกับยุติ ซึ่งเรามาช่วยกับอภิปรายไขความคึดออกความคึดเห็นกันทุกคนยอมรับ แต่ถ้าเป็นกระทู้ มาตอบสองต่อสอง มันได้ความคึดอยู่แค่นี้ ทำอะไร หรือไม่อย่างไร ในวงแคบ เฉพาะช่วงเท่านั้นเอง ในกรณีอย่างนี้ผมจึงทำโดยวิธีการยื่นฐัดดีดีกว่า หรือที่ผมหาหมายความว่า หาหนังสือประสานโดยตรง ถึงท่านรัฐมนตรีโดยตรง หรือผู้รับผิดชอบโดยตรง หรือไปตัดต่อโดยตรง จะได้ตอบสนองเร็วกว่า ประหยัดเวลาสภาด้วย"^๘

^๖ดูรายละเอียดเรื่องนี้ได้ในงานผลิตเอกสารรัฐสภา ศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า, ระเบียบงานรัฐสภา (พระนคร : สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, ไม่ระบุปีที่พิมพ์, หน้า 69. และ กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 182-186.

^๗สัมภาษณ์ คุณจักรพันธ์ ทัดติยกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จะเซียงเทรา, 16 มีนาคม 2532.

^๘สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 17 มีนาคม 2532.

จากทัศนะทั้งสอง ทำให้เห็นข้อสังเกตอย่างหนึ่ง ส.ส. ที่ไม่ตั้งกระทู้ถามนั้น ก็มีวิธีการสนองตอบในเรื่องความเดือดร้อนอยู่เหมือนกัน และเห็นว่า ได้ผลดีกว่าด้วยนั่นคือการติดต่อถามหรือทำหนังสือถึงรัฐมนตรีโดยตรง หรือติดต่อส่วนราชการโดยตรง ด้วยเห็นว่า การตั้งกระทู้ถามนั้นไม่ได้ผล เป็นเรื่องแคบ และที่สำคัญคือ เป็นการประหยัดเวลา สภาผู้แทนราษฎร คุณไกรสร นันทมานพ ส.ส. จะเข็ง เถรา ผู้ไม่ตั้งกระทู้ถาม ก็เห็นความเห็นว่า "กระทู้เข็ง ข้ามปี กว่าจะตอบ ถามหน้าแล้งจะไปตอบหน้าฝน" อย่างไรก็ตาม ส.ส. ที่ตั้งกระทู้ถามไม่เชื่อว่า จะแก้ไขปัญหาของประชาชนโดยการตั้งกระทู้ถามอย่างเดียว การติดต่อกับรัฐมนตรีหรือส่วนราชการโดยตรงก็ทำด้วยเหมือนกัน (ในส่วนนี้จะเป็นการสนองตอบนอกสภา ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป) การตั้งกระทู้ถามนั้นเป็นสิ่งที่ต้องการให้รัฐบาลทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเบื้องต้น ซึ่งถือว่าเป็นการสนองตอบแล้วในฐานะในการทำหน้าที่เป็นตัวแทน ซึ่งนำเรื่อง เดือดร้อนและปัญหาของราษฎรมาแจ้งให้รัฐบาลทราบ ส่วนการแก้ไขนั้นเป็นเรื่องของรัฐบาล ซึ่งส่วนมากแล้วฝ่ายบริหารคงจะไม่ไปดำเนินการแก้ไขเท่าไรนัก¹⁰ และการตั้งกระทู้ถามเป็นการเร่งเร้า ตลอดจนกระตุ้นถึงสิ่งที่รัฐบาลทำไปแล้วมีปัญหาอย่างไร ถ้าช้าอย่างไร ก็คิดว่าจะทำให้เรื่องต่าง ๆ นั้น ได้ทำให้อวดเร็วขึ้น อาจกล่าวได้ว่ารัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ถูกตั้งกระทู้ถามนั้น

ส่วนหนึ่งตอบไปด้วยความรู้สึก "รำคาญ" เสียมากกว่า ในกรณีของคุณประวัฒน์ อดตะโฆด ผู้ไม่ตั้งกระทู้ถามอีกท่านหนึ่งให้เหตุผลว่า

"อยู่พรรครัฐบาล (พรรคประชาธิปัตย์) ตั้งกระทู้ถามจะเสียมารยาท ทุกคนคิดอย่างนี้ อันไหนไม่เข้าใจ หรือทางการทำให้ไม่กระจ่าง หรือมีปัญหาอะไรจะเข้าไปหารัฐมนตรีเอง ไปติดต่อโดยตรง พรรคร่วมรัฐบาล ที่ตั้งถามก็มีแต่ให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา ไม่ให้ตอบในรัฐสภา เพราะถือว่าเสียมารยาทที่มาขัดกับรัฐมนตรีของเราเอง บางทีรัฐมนตรีอาจจะ เป็นพรรคเดียวกับเราก็ได้ ซึ่ง (การถาม) ในสภา จะเสียเวลาการหางานของผู้แทนราษฎร"¹¹

⁹สัมภาษณ์ ไกรสร นันทมานพ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ. จะเข็ง เถรา, 21 มีนาคม 2532.

¹⁰กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 188-189.

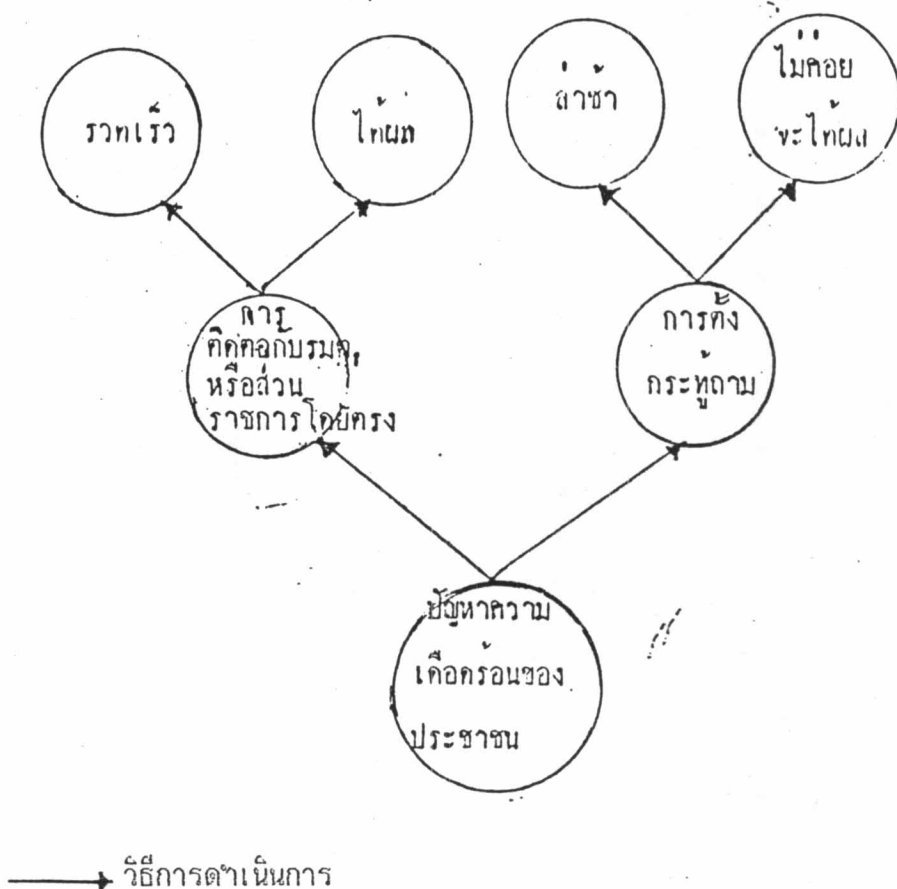
¹¹สัมภาษณ์ประวัฒน์ อดตะโฆด, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ. จันทบุรี, 22 มีนาคม 2532.

สังเกตเห็นได้ว่า การอยู่พรรคการเมืองเดียวกันก็มีผลต่อการตั้งกระทู้ถาม เพราะถือว่าเป็นเรื่อง "มารยาท" แต่ไม่ใช่ "ทุกคน" เพราะมีบางคนเหมือนกันที่ตั้งถาม แต่ให้ข้อตอบในราชกิจจานุเบกษาแทนไม่ต้องไปพูดอภิปรายในสภาผู้แทน ดังที่คุณเสริมศักดิ์ การุญ และคุณวัชชัย อนามพงษ์ ซึ่งอยู่พรรคประชาธิปัตย์เหมือนกัน (โดยเฉพาะคุณวัชชัย นั้นอยู่ จ.จันทบุรี เหมือนคุณประวิทย์) พรรคร่วมรัฐบาล และได้ตั้งถามคนละ 2 กระทู้ ในขณะที่พรรคฝ่ายค้านจากกลุ่มที่ศึกษาตั้งถามเพียงคนเดียวเท่านั้นคือ คุณวรวิทย์ ภิรมย์สารสัน พรรคประชากรไทย จันทบุรี ดังนั้นการอยู่พรรคการเมืองหรือไม่ ไม่สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ด้านนี้ของ ส.ส. ทั้งสองกลุ่ม

ในประเด็นของ การตั้งกระทู้ถาม เพื่อที่จะได้นำไปหาเสียงในการเลือกตั้ง เพราะมีการบันทึกไว้ในรายงานการประชุม ในกรณีของการขอให้ตอบในที่ประชุม และในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีของการขอให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา ดังที่คุณจักรพันธ์ กล่าวอ้างในตอนแรก ซึ่ง ส.ส.บางท่านหา เพื่อจะได้บอกประชาชนที่เลือกตั้งว่า ตนเองได้ทำแล้วในเรื่องนี้ก็มีส่วนอย่างมาก ต่อผู้ที่ต้องการใช้วิธีการอย่างนี้หาเสียง แต่ลักษณะนี้ไม่ปรากฏใน ส.ส.

ทั้งสองกลุ่มที่เลือกศึกษา เพราะเห็นว่าการได้รับเลือกตั้งหรือไม่นั้นมีประเด็น มีวิธีการมากมายที่จะทำได้ ส่วนหนึ่งที่สำคัญคือ การที่สามารถช่วยแก้ปัญหาให้ราษฎรได้ผล ดังที่ได้กล่าวมาตลอดแล้วว่า กระตุนั้น มักจะไม่ได้ผล และล่าช้าในขณะที่การติดต่อโดยตรงกับรัฐมนตรีหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ผล และรวดเร็วกว่า ดังนั้นการตั้งกระทู้ถามหรือไม่นั้น จึงขึ้นอยู่กับ "ทัศนคติและลักษณะของผู้แทนแต่ละคน" มากกว่าว่าจะใช้วิธีใดที่ทำให้การแก้ปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้ผล และจากการศึกษาพบว่า ทั้ง 2 กลุ่ม ใช้วิธีการติดต่อกับรัฐมนตรี หรือส่วนราชการโดยตรงมากกว่าการตั้งกระทู้ถาม ในขณะที่ผู้ที่ตั้งกระทู้ถามก็ใช้วิธีติดต่อกับรัฐมนตรีหรือส่วนราชการโดยตรงเหมือนกัน (ใช้ 2 วิธี) ดังภาพข้างล่าง

9. ภาพแสดงวิธีการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนโดย ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่ม

คงจะเข้าใจถึงเรื่องสนองตอบในเรื่องกระทู้อาการไม่สมบูรณ์ ถ้าหากไม่พิจารณาถึงเรื่องผู้ตั้งกระทู้อาการทั้ง 3 คนว่า เป็นเรื่องอะไร และเกี่ยวข้องกับใคร สนองตอบให้ใครในส่วนไหน เพราะจะได้สะท้อนภาพบางอย่างของการทำหน้าที่เป็นตัวแทนในฐานะที่เป็น สจ. มาก่อนได้

2.1.2 เนื้อหาของกระทู้อาการ

จากการพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกศึกษา ผู้ตั้งกระทู้อาการจะมีอยู่ 3 คน จาก 10 คน และมาจาก ส.ส. ที่เป็นภูมิหลังการเป็น สจ. ทั้งสิ้นคือ คุณวรทัย วิทยุสาส์น จำนวน 11 เรื่อง, คุณวัชชัย อนุภาพงษ์ และคุณเสริมศักดิ์ การุญ จำนวน 2 กระทู้อาการ เรื่องของกระทู้อาการจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ และมักจะเกี่ยวข้องกับการรักษาผลประโยชน์ท้องถิ่นของเขตเลือกตั้ง ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ตั้งกระทู้อาการที่เป็นหลัก ภัยมักจะใช้วิธีการแสดงข้อมูล หรือปัญหาความเดือดร้อน

ท้องถิ่นนั้น เช่น กระทั่ง "การเก็บภาษีซ้อน" ของคุณวรวิทย์ ภิญญสาส์น ส.ส. จันทบุรี กระทั่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาคตะวันออก จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีสาระสำคัญ เกี่ยวกับการประเมินภาษีของเจ้าหน้าที่ กรมสรรพากรที่มีการเก็บซ้ำซ้อน ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน ผู้ประกอบกิจการขนาดเล็กและขนาดกลางจนไม่สามารถดำเนินการได้ต่อไป จึงขอให้กระทรวงการคลังได้กำหนดมาตรการในการจัดการเก็บภาษีให้ดีกว่านี้ด้วย และมีบางกระทั่ง นอกจากจะเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นแล้ว ยังเกี่ยวข้องเป็นการส่วนตัวของ ส.ส. ด้วย คือ กระทั่งเรื่อง "ให้จัดชุมนุมลูกเสือและเนตรนารี" เพราะคุณวรวิทย์ ยังดำรงตำแหน่งเป็นประธาน ทส.ปช. และประธานลูกเสือชาวบ้านจังหวัดจันทบุรีด้วย อันเป็นข้อยืนยันได้ถึงการสนองตอบในด้านนี้ว่า นอกจากผลประโยชน์ต่าง ๆ จะได้รับต่อท้องถิ่นแล้วผลที่ได้รับในการเลือกตั้งครั้งต่อไปของ ส.ส. เอง ก็จะมีผลมากด้วย และบางกระทั่งจะเป็นในลักษณะกระตุ้นสิ่งทีรัฐบาลมีนโยบายทำแต่ล่าช้าคือ กระทั่งเรื่อง "แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก" ซึ่งเกี่ยวข้องกับจังหวัดจันทบุรีเหมือนกัน ซึ่งคุณวรวิทย์ กล่าวว่า

"อย่างเช่นเรื่องนี้ แผนการพัฒนาพื้นที่แถบชายฝั่งทะเลตะวันออก ทางรัฐบาลมีนโยบายจะมีแผนพัฒนาอีสเทิร์นซีบอร์ด ทางฝั่งชายทะเลตะวันออก กำหนดไว้แล้ว แต่ไม่ดำเนินการ"¹²

ในกรณีของคุณวัชชัย อนามพงษ์ ก็เช่นกัน เป็นเรื่องของท้องถิ่น เช่นกระทั่งเรื่อง "การแก้ปัญหาการจำหน่ายผลิตผลของชาวสวนผลไม้" ซึ่งเป็นปัญหาหลักของจังหวัดจันทบุรีโดยตรง สำหรับคุณเสริมศักดิ์ การุญ ก็ยื่นกระทั่งถามเรื่องของท้องถิ่นเช่นกัน เช่นกระทั่งเรื่อง "สิทธิของผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมหรือขัง" ซึ่งเป็นเรื่องสิทธิของผู้ต้องหา ภาคตะวันออก จ.ระยอง เป็นต้น

ดังนั้นกระทั่งถามของ ส.ส. ทีมาจาก สจ. มักจะเป็นเรื่องของท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่นี่คุณวรวิทย์ ภิญญสาส์นให้ทัศนะว่า

¹²สัมภาษณ์ วรวิทย์ ภิญญสาส์น, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จันทบุรี, 16 มีนาคม

"กระตุ้จะ เสนอในลักษณะท้องถิ่นมาก อันนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่
ว่าคนที่ผ่านการเรียนงานมาแล้วรู้เรื่องในท้องถิ่นแล้วนำมาเสนอ เหล่านี้ได้ชัดเจนขึ้นในระดับชาติ
ๆให้ระดับชาติมองเห็นอันนี้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่สุด คือ การที่เราไปสัมผัสกับชาวบ้านว่าเราเป็น
สจ. ที่เอามาใส่คลุกคลีกับประชาชนนะครับ ในแต่ละอำเภอก็น่าจะมีหมู่บ้าน หรือชาวบ้านก็จะใกล้
ชิดมากดูแลได้ทั่วถึง เพราะฉะนั้นเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ เขาก็มาบอกเราเองครับ"¹³

สังเกตเห็นได้ว่า การเป็น สจ. มาก่อน ผูกพันกับชาวบ้าน
มาก มีโอกาสที่จะรับรู้ปัญหามาก แต่เงื่อนไขหลักก็คือ ต้องออกไปสัมผัสหรือเยี่ยมเยียนกับชาวบ้าน
ด้วย (ส.ส.ทุกคนหาอย่างนี้) ดังที่คุณเสริมศักดิ์ การุญ กล่าวเสริมว่า

"เป็น สจ. มาก่อนมีผลมาก เพราะผูกพันกับชาวบ้านมาก
และชัดเจนกับปัญหา มาก่อน เมื่อมาเป็น ส.ส. สานต่อได้ เช่นในเรื่องของงบประมาณ อำเภอ
ตำบล รู้อยู่แล้ว ระบบขั้นตอนราชการรู้อยู่แล้ว สะดวกรู้เรื่องทำงาน ในการอภิปรายก็มีประเด็น
ข้อมูลอภิปรายมาก รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ความเดือดร้อนของราษฎรยิ่งมาก ถ้าหากเล่นได้พื้นที่
มากในฐานะที่เป็น สจ. มาก่อน"¹⁴

เมื่อวิเคราะห์ถึงจุดนี้ ทำให้เห็นว่า การเป็น สจ. มาก่อนมี
ผลต่อการตั้งกระทู้ถามอย่างหนึ่ง อันเป็นวิธีการหนึ่งที่จะควบคุมรัฐบาล โดยการสะท้อนปัญหาของ
ท้องถิ่น ด้วยลักษณะที่รู้ปัญหา มาก่อนแล้วมาสานต่อเมื่อเป็น ส.ส. การที่มีความผูกพันกับท้องถิ่นมาก
ก็จะรับรู้ปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่นมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวโดยเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่มแล้ว
ส.ส. ที่มีภูมิหลังจากการเป็น สจ. มาก่อน ได้สนองตอบในเรื่องของท้องถิ่น โดยวิธีวิธีตั้งกระทู้ถาม
ซึ่งเป็นการสะท้อนปัญหาหรือบอกกล่าวปัญหาให้ฝ่ายบริหารทราบได้มากกว่า ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการ
เป็น สจ. มาก่อน แต่ไม่อาจจะกล่าวได้ว่าทำได้มากกว่า เพราะ ส.ส. ที่ไม่เป็น ส.จ. มาก่อน ก็มี
ความผูกพันกับท้องถิ่นเช่นกัน และถ้าหากมีประสบการณ์ในทางอื่นที่มีโอกาสรับทราบปัญหาของ
ราษฎรในท้องถิ่น ก็สามารถที่จะสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่นได้เช่นกัน และที่สำคัญคือ การที่ใช้
วิธีตั้งกระทู้ถามจะเป็นเรื่องส่วนตัวของ ส.ส. แต่ละคนว่าจะทำหรือไม่

¹³สัมภาษณ์ วรทัทัย ภิญญาสาส์น, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จันทบุรี, 16 มีนาคม
2532.

¹⁴สัมภาษณ์ เสริมศักดิ์ การุญ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 22 มีนาคม 2532.

2.2 การเสนอผู้ตัดของ ส.ส. ทั้งสองกลุ่มมาโดยเปรียบเทียบ

การเสนอผู้ตัด เป็นการเสนอเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ประชุมพิจารณา และลงมติภายหลังการวินิจฉัย เพื่อกำหนดหนทางการปฏิบัติในเรื่องนี้ เป็นการสะท้อนปัญหาต่าง ๆ อีกอย่างหนึ่ง ในที่นี้จะได้เปรียบเทียบใน 2 ลักษณะเช่นเดียวกับกระทู้ถามดังนี้

2.2.1 จำนวนของการเสนอผู้ตัด

จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีผู้เสนอผู้ตัด 5 คน จาก 10 คน เป็น ส.ส. ที่มีภูมิหลังการเป็น สจ. มาก่อน 3 คนคือ คุณวริศชัย ภิญโญสารสิน จำนวน 4 เรื่อง, คุณวิชชัย อนุามพงษ์ จำนวน 2 เรื่อง และคุณเสริมศักดิ์ การุญ จำนวน 1 เรื่อง เป็น ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังเป็น สจ. มาก่อน 2 คนคือ คุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ จำนวน 13 เรื่อง อันนี้ เนื่องจากทัศนคติหรือลักษณะของคุณสมศักดิ์เอง ที่กล่าวไว้ในเรื่องกระทู้ถามว่า "วิธีการยื่นผู้ตัดดีกว่า กระทู้ถาม เพราะ เรามาช่วยกันอภิปรายไขความคึดออกความเห็นกันทุกคนยอมรับ" และคุณประวัฒน์ อุตตะระมิต 1 เรื่องคือ "ปัญหาฐานอพยพ" ซึ่งเสนอร่วมกับคุณวิชชัย อนุามพงษ์ เพราะการเสนอผู้ตัดจะเสนอคนเดียวไม่ได้ จะต้องมีการรับรองผู้ตัด อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้นั้นสนใจโดยทั่ว ๆ ไปกำหนดไว้ว่าจะต้องมีผู้รับรองไม่น้อยกว่า 5 คน หากมีผู้รับรองไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดผู้ตัดนั้นก็ตกไป¹⁵

ในจำนวนดังกล่าว เป็นผู้ตัดที่ตกไป เพราะมีการยุบสภา 9 เรื่อง พิจารณาแล้ว 5 เรื่อง และไม่เป็นผู้ตัดตามข้อบังคับ, ข้อ 34 7 เรื่อง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การสนองตอบในด้านนี้ได้ผลน้อยเช่นกัน และอาจกล่าวได้เช่นกันว่า เมื่อพิจารณาจากจำนวนเรื่องผู้ตัดที่เสนอ ส.ส. ที่มาจาก สจ. รวมกัน 3 คนมีเพียง 7 เรื่อง ในขณะที่ ส.ส. ที่ไม่ได้มาจาก สจ. มีถึง 14 เรื่อง ซึ่งมีมากกว่า นั่นก็แสดงว่า ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังทาง สจ. มาก่อนได้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้เพื่อสนองตอบประชาชนมากกว่า ถึงแม้เรื่องการเสนอผู้ตัด จะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลก็ตาม อย่างไรก็ตาม จำนวนเป็นเพียงดัชนีที่หาให้ทราบเบื้องต้นเท่านั้น รายละเอียดและเนื้อหาของการเสนอผู้ตัด จะเป็นปัจจัยหลักที่จะบอกได้ถึงการเมืองที่มีภูมิหลังการเป็น สจ. มาก่อนมีผลต่อการสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่นหรือไม่

¹⁵งานผลิตเอกสารรัฐสภา ศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า, ระบบงานรัฐสภา,

2.2.2 เนื้อหาของการเสนอผู้ตัด

ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่ม ต่างเสนอผู้ตัดที่เป็นเรื่องท้องถิ่นของตนเอง ไม่แตกต่างกันในกลุ่มของ ส.ส. ที่มีภูมิลำเนาเป็น สจ. มาก่อน คุณวาทัย ภิญญสาส์น ส.ส. จันทบุรี ได้เสนอผู้ตัด "ขอให้สร้างอ่างเก็บน้ำ หรือฝายน้ำล้นในบริเวณอุทยานแห่งชาติในพื้นที่ภาคตะวันออก" อันเป็นปัญหาสำคัญของ จ. จันทบุรี เพราะต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร (ผลไม้), คุณเสริมศักดิ์ การุญ เสนอผู้ตัด "ขอให้สภาตั้งคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อพิจารณาศึกษาให้สนามบินอุตะ เปาเป็นสนามบินพาณิชย์" อันเป็นเรื่องของ จ. ระยอง เช่นกัน สำหรับ ส.ส. ที่ไม่มีภูมิลำเนาเป็น สจ. มาก่อน คุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ เสนอผู้ตัด "ขอให้ตั้งคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ เพื่อศึกษาหาทางช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภาวะฝนแล้งในภาคตะวันออก โดยให้เป็นโครงการถาวร" อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ จ. ระยอง เพราะที่ จ. ระยอง มีการปลูกมันสำปะหลัง เป็นพืชเศรษฐกิจ แต่ต้องประสบกับภาวะฝนแล้งโดยตลอด นอกจากนี้ ยังเสนอผู้ตัดเรื่อง "ขอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาการสร้างท่าเรือลิ้นจี่ที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง" และที่เห็นเด่นชัดคือ ผู้ตัดเรื่อง "ขอให้สภาพิจารณาความเหมาะสม การตั้งเมืองหลวงสำรองที่จังหวัดระยอง" ซึ่งคุณสมศักดิ์ ใจให้เหตุผลว่า

"ตามสภาพความเป็นจริงระยองมีความพร้อมในทุกด้าน ระยองเป็นเมืองอุตสาหกรรม EASTERN SEABOARD เกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วผมคาดต่อไปอีกว่า จังหวัดระยองนั้นจะมีผลกระทบในเรื่อง ถนนหนทาง และอีกมากมาย จะต้องเสริมสร้างเมืองหลวงสำรองไว้ในวันข้างหน้า"¹⁶

จะสังเกตเห็นได้ว่าล้วนแต่เป็นปัญหาในท้องถิ่นและในบางครั้ง ส.ส. ก็พยายามเสนอเพื่อที่จะผลักดันอันจะเป็นผลต่อการสนองตอบในเชิงนโยบาย เพราะถ้าหากการเสนอผู้ตัดที่ประชุมพิจารณาแล้วรับไปดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะมีผลต่อการเป็นตัวแทน นั่นก็หมายความว่า ถ้านโยบายที่ออกมาหรือตัดสินใจโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตรงตามความต้องการของประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้ง (โดยที่ประชาชนเหล่านั้นยอมรับ) ก็แสดงว่า ส.ส. นั้นมีคุณสมบัติของการสนองตอบในฐานะของการเป็นตัวแทน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการสนองตอบในเชิงจัดสรรประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในเขตเลือกตั้งของตน เช่นการสนับสนุนโครงการบางโครงการที่จะให้ประโยชน์แก่เขตเลือกตั้งของตน ไม่ว่า การขอให้สร้างอ่างเก็บน้ำ

¹⁶สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ. ระยอง, 17 มีนาคม

หรือพยาน้ำล้นของคุณวิรัชชัย, ๑. ห้างสนามบินอุตะเกาเป็นสนามบินพาณิชย์ ของคุณเสรีมศักดิ์, การพยายามให้มีโครงการถาวร ช่วยเหลือเกษตรกร ผู้ประสบภาวะฝนแล้งในภาคตะวันออกเฉียง และการสร้างท่าเรือน้ำลึกที่ท่าบ่อหาด จ.ระยอง ของคุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ และแม่แต่บางเรื่อง ซึ่งเกี่ยวกับความมั่นคงภายในถึงแม้จะเป็นระดับชาติ แต่ดูแล้วก็มีผลกระทบมากต่อจังหวัดที่ ส.ส. เป็นอยู่นั้นเอง คือ การเสนอผู้ดีร่วมกันระหว่างคุณประวัฒน์ อุตะระมิต ซึ่งไม่เคยเป็น สจ. มาก่อน และคุณวิรัชชัย อนาคตหวัง ผู้เคยเป็น สจ. มาก่อน ผู้ดีที่เสนอคือ "ปัญหาอุทกภัยพ" ซึ่งคุณประวัฒน์ ๑ ให้เหตุผลว่า

"มีปัญหาทางกองกำกับการจันทบุรี โคนย้ายทั้งโรงพัก ที่เอา ฎวนเข้ามา เห็นว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศชาติ เลยกว่าเรื่องนี้ไป ปัญหาเริ่มคลี่คลาย หน่วยราชการรู้ว่ากระทุ้งไป เลยกรีบแก้ปัญห ฎวนเข้ามาทางจังหวัดตราดเยอะ จันทบุรี และตราด เป็นเมืองพี่เมืองน้อง ส.ส.ตราดผมบอกแล้วแต่เขาไม่ร่วม"¹⁷

สังเกตเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าจะบอกว่า เข้าทางตราดมากก็ตาม แต่การที่กองกำกับการจันทบุรีโคนย้ายทั้งโรงพัก ก็ทำให้เกิดปัญหาในเขตเลือกตั้งของทั้งสอง และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างร้ายแรงที่จันทบุรี

การสนับสนุนโครงการ การผลักดันนโยบายอย่างนี้ จะมีลักษณะของการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่พื้นที่ และประชาชนที่เลือกตั้งตน และประชาชนก็จะได้รับผลประโยชน์เหล่านั้นมากที่สุด ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสนองตอบต่อผลประโยชน์ในเขตเลือกตั้งของตน

อย่างไรก็ตามลักษณะของการเสนอผู้ดีของทั้ง 2 กลุ่ม นอกจากจะเป็นเรื่องของท้องถิ่นแล้วยังมีเรื่องในลักษณะทั่ว ๆ ไปอยู่เหมือนกัน เช่น คุณวิรัชชัย เสนอผู้ดี "วิทยุไม่ถูกต้องตามกฎหมาย" คุณวิรัชชัย เสนอเรื่อง "ขอให้ตั้งคณะกรรมการการศึกษาและหาทางจัดตั้งสภาการเกษตร" และเรื่อง "รถเอนกประสงค์", คุณสมศักดิ์ เสนอเรื่อง "ขอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินของเกษตรกร" และเรื่อง "ขอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาการสัมปทานป่าไม้ และยกเลิกการทำสัมปทานป่าไม้บางพื้นที่" เป็นต้น ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะว่า ผู้ดีจะเป็นเรื่องทั่วไป และเมื่อเปรียบเทียบกับ

¹⁷สัมภาษณ์ ประวัฒน์ อุตะระมิต, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จันทบุรี, 22 มีนาคม

กระทู้ถาม จะมีลักษณะที่กว้างกว่าในขณะที่เดียวกัน วัตถุประสงค์การให้ที่ประชุมสภาพิจารณาวันจัตย ปัญหาหรือเรื่องที่เสนอ ไม่จำเป็นต้องการคำตอบ หรือคำชี้แจงจากรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบเหมือน กระทู้ถาม

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงจุดนี้ทำให้เห็นได้ว่า การสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่น ทางด้านการเสนอญัตติ ของ ส.ส. ทั้งสองกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด แต่อาจกล่าวได้ว่า ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น สจ. ปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้มากกว่า ส.ส. ที่มีภูมิหลังการเป็น สจ. เมื่อพิจารณาจากจำนวนของ เรื่องที่เสนอญัตติถึงแม้ว่าการเสนอญัตติจะขึ้นอยู่กับทัศนะและลักษณะเฉพาะตัวของ ส.ส. เอง

2.3 การเสนอร่าง พ.ร.บ. ของ ส.ส. ทั้งสองกลุ่มโดยเปรียบเทียบ

การเสนอร่าง พ.ร.บ. นับเป็นการปฏิบัติหน้าที่หลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งของ ส.ส. ทุกคน เพราะสถาบันนิติบัญญัติคือผู้ออกกฎหมาย ในระบอบประชาธิปไตย ส.ส. จะพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. ในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์และความต้องการของประชาชน ซึ่งเท่ากับว่า เจตนารมณ์ของประชาชนได้รับการนำมาบรรจุไว้ในกฎหมายโดย ส.ส. ผู้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน ซึ่งเท่ากับแสดงให้เห็นว่ากฎหมายที่ออกมานั้น เป็นเครื่องชี้ถึงความสมบูรณ์ ของระบบการเป็นตัวแทน (Representative System) ที่ใช้ผ่านกระบวนการของสภาผู้แทนราษฎร

2.3.1 จำนวนของร่าง พ.ร.บ.

จากข้อมูลทั้งหมดของร่าง พ.ร.บ. ของ ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่ม มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านนี้จาก ส.ส. ที่มีภูมิหลังการเป็น สจ. มาก่อนจำนวน 3 คนคือ 1) คุณวัชชัย อนุภาพงษ์ จำนวน 1 ร่าง 2) คุณวิรัช ภิญญาสาส์น จำนวน 13 ร่าง และ 3) คุณเสริมศักดิ์ การุญ จำนวน 3 ร่าง จาก ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น สจ. มาก่อน จำนวน 2 คนคือ 1) คุณสุชาติ ตันเจริญ จำนวน 2 ร่าง และ 2) คุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ ซึ่งมีมากที่สุดคือ จำนวน 16 ร่าง โดยที่พรรคฝ่ายรัฐบาลเสนอ 3 คน และพรรคฝ่ายค้านเสนอ 2 คน

จากจำนวนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มี ส.ส.อีก 5 คน ที่ไม่ได้เสนอร่าง พ.ร.บ.เลย คำถามที่ควรจะวิเคราะห์ต่อก็คือทำไมถึงไม่ได้เสนอร่าง พ.ร.บ. ในกรณีของคุณจักรพันธ์ ทัดติยกุล อดีต สจ. และ ส.ส.จะ เขิง เเทรา กล่าวว่า "มีเสียงไม่ถึงต่อการเสนอร่าง เพราะต้องมีผู้ร่วมเสนอด้วย 21 คน แต่ผมอยู่พรรคก้าวหน้า*ไม่ถึง"¹⁸ การเสนอร่าง พ.ร.บ.จึงไม่ได้อยู่ที่ตัวของ ส.ส.เองเท่านั้น แต่อยู่ที่จะมีผู้รับรองร่างพระราชบัญญัติซึ่งตามกฎหมายจะต้องมี 20 คน ดังที่คุณ ไกรสร นันทมานพ พรรคก้าวหน้า จ.จะ เขิง เเทรา ผู้ไม่เคยเสนอร่าง พ.ร.บ.เลย กล่าวว่า "ร่าง พ.ร.บ.ผมไม่เคยร่างเอง แต่เป็นในลักษณะร่วมกันเสียมากกว่า เช่นจากพรรคอื่นมาให้เซ็นชื่อร่วม"¹⁹ และอีกประการหนึ่งที่สำคัญต่อการเสนอร่างคือการเสนอร่าง พ.ร.บ. ได้ต้องเป็นมติของพรรคก่อน ดังนั้นพรรคการเมืองจึงเข้ามามีบทบาทมากในด้านนี้ (โปรดสังเกตุจาก แบบเสนอร่างพระราชบัญญัติในภาคผนวก ข. ว่าการเสนอร่างต้องมีมติจากพรรคการเมืองให้เสนอก่อน) เมื่อเป็นอย่างนี้ จำนวนของร่าง พ.ร.บ. จะไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่จะตอบถึงความมาก, น้อยของการสนองตอบในด้านนี้ของ ส.ส.เลย เนื้อหาหรือเรื่องที่จะเสนอจะเป็นปัจจัยหลักในการตอบคำถามในเรื่องนี้

เมื่อมาพิจารณาเพิ่มเติมถึงสถานะของร่าง พ.ร.บ.ที่เสนอโดย ส.ส. ทั้งสองกลุ่ม จะเห็นได้ว่า จากจำนวนร่างทั้งสิ้น 35 ร่าง ได้ประกาศใช้เป็น กฎหมายเพียง 3 ฉบับเท่านั้นคือ 1) ร่าง "จรรยาทางบก (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2529" ของคุณวรวิทย์, 2) ร่าง "มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2530" ของคุณสมศักดิ์ และ 3) ร่าง "แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่....) พ.ศ." ของคุณวรวิทย์ ในขณะที่นายกรัฐมนตรีไม่ให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นร่างที่เกี่ยวข้องกับการเงิน ถึง 15 ร่าง, เป็นร่างไม่รับหลักการ 10 ร่าง เป็นร่างที่ตกไปเพราะยุบสภา 5 ร่าง และชกอน 2 ร่าง ถ้าหากจะกล่าวถึงความสัมฤทธิ์ผลของการเสนอร่างและประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้วจะมีน้อยมากทั้งสองกลุ่ม ทั้ง เนื่องจาก ขั้นตอนการตรา พ.ร.บ. นั้นต้องใช้เวลาขั้นตอนมากทำให้เสียเวลามาก ในขณะที่ฝ่ายบริหารก็เข้ามามีอิทธิพลมาก เช่น ส.ส.ไม่สามารถจะริเริ่มหรือเสนอร่าง พ.ร.บ.ด้านการเงิน โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรีได้เลย นั่นก็หมายความว่า ในทางปฏิบัติ ส.ส.ไม่สามารถทำ

*พรรคก้าวหน้าได้รับเลือกเข้ามาเพียง 9 คน

¹⁸สัมภาษณ์ จักรพันธ์ ทัดติยกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จะ เขิง เเทรา, 16 มีนาคม 2532.

¹⁹สัมภาษณ์ ไกรสร นันทมานพ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จะ เขิง เเทรา, 21 มีนาคม 2532.

อะไรได้เลยอย่างเป็นอิสระ ในเรื่องการเงินการคลังของประเทศ²⁰ และจำนวนของร่าง พ.ร.บ. ที่ออกประกาศใช้เป็นกฎหมายส่วนใหญ่แล้วจะเสนอโดยคณะรัฐมนตรีอื่นเป็นการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของฝ่ายบริหารทางด้านนี้อย่างชัดเจน

จากการที่กล่าวมาแล้วว่าจำนวนของร่าง พ.ร.บ. ไม่ได้ตอบคำถามในเรื่องของการสนองตอบของ ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยเงื่อนไขของ 1) จำนวนของผู้ให้คำรับรองในการเสนอร่าง พ.ร.บ. และ 2) มติของพรรคการเมือง ดังนั้นเพื่อที่จะตอบคำถามเรื่องของการสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่น ของ ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่ม โดยเปรียบเทียบจึงต้องพิจารณารายละเอียด หรือเนื้อหาของร่าง พ.ร.บ.

2.3.2 เนื้อหาของร่าง พ.ร.บ.

จากการพิจารณาจากข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ทำให้เห็นได้ว่า ส่วนมากแล้ว การเสนอร่าง พ.ร.บ. มักจะเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เพราะกฎหมายนั้นจะใช้ครอบคลุมทั่วประเทศ และต้องเป็นมติของพรรคการเมืองมาก่อน จึงจะเสนอได้ ในกลุ่มของ ส.ส. ที่มีภูมิหลังการเป็น สจ. มาก่อน คุณวาทัย เสนอร่าง "แก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 (ฉบับที่....) พ.ศ....." และร่าง "ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่....) พ.ศ....." คุณเสรีมศักดิ์ เสนอร่าง "ยา (ฉบับที่....) พ.ศ....." ซึ่งมีสาระสำคัญให้ขยายระยะเวลาการขีบบังคับของกฎหมายที่ให้ร้านขายยาจะต้องมีเภสัชกรอยู่ประจำตลอดเวลาทำการ ต่อไปอีก 3 ปี เป็นต้น ในกลุ่มของ ส.ส. ที่เลือกมาเปรียบเทียบ คุณสุชาติ เสนอร่าง "ควบคุมการขอตาน (ฉบับที่....) พ.ศ....." สาระสำคัญคือ เพิ่มเติม 6 ทีวี มาตรา 13 ทีวี แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการขอตาน พ.ศ. 2484 โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติความผิดและกำหนดโทษแก่ผู้กระทำการอื่นเป็นการจัดให้มีการขอตาน คุณสมศักดิ์ เสนอร่าง "บัตรประชาชน (ฉบับที่.....) พ.ศ....." สาระสำคัญคือ ให้ระบุงานผู้ถือบัตรไว้งานบัตรประชาชน กล่าวโดยเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่ม ต่างบัญญัติหน้าที่งานด้านนี้ในการสนองตอบโดยรวมทั่วประเทศไม่แตกต่างกัน

ประเด็นที่จะต้องพิจารณาคือ มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องท้องถิ่น หรือไม่ ในการเสนอเป็นร่าง พ.ร.บ. เพื่อผลักดันในมติพรรคการเมืองก่อนแล้วเข้าสู่การพิจารณาของสภา จะได้ใช้เป็นกฎหมายต่อไป ในประเด็นนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนจาก ส.ส. ที่มาจาก สจ.

²⁰ กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในสยามผู้แทนราษฎร, หน้า 235-236.

และ ส.ส.ที่ไม่ได้มาจาก สจ. ว่ามีทั้งสองกลุ่ม ในกลุ่มของ ส.ส. ที่มาจาก สจ. คือ คุณวริทธิ์ ฤทธิสาส์น ซึ่งเสนอร่าง พ.ร.บ. 13 ร่าง พบว่าเป็นเรื่องของท้องถิ่น 2 ร่าง คือ 1) ร่าง "มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดจันทบุรี และ 2) ร่าง "เรือนวิทยาลัยจันทบุรี วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทรา วิทยาลัยเทคนิคปราจีนบุรี วิทยาลัยเทคนิคนครนายก วิทยาลัยเทคนิคตราด วิทยาลัยเทคนิคระยอง วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี วิทยาเขตเกษตรจันทบุรี วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดชลบุรี ฯลฯ ไปสังกัดมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ." โดยมีสาระสำคัญคือ เรือนวิทยาลัยครู และวิทยาลัยเทคนิคทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปสังกัดมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในกลุ่มของ ส.ส.ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น สจ. คือ คุณสมศักดิ์ ช่างด้วยกิจ ซึ่งเสนอร่าง พ.ร.บ. 16 ร่าง พบว่าเป็นร่างท้องถิ่น 4 ร่าง คือ 1) ร่าง "เรือนวิทยาลัยจันทบุรี วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทรา วิทยาลัยเทคนิคปราจีนบุรี วิทยาลัยเทคนิคนครนายก วิทยาลัยเทคนิคตราด วิทยาลัยเทคนิคระยอง วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี วิทยาเขตจันทบุรี วิทยาลัยพลศึกษาชลบุรี จันทบุรี ไปสังกัดมหาวิทยาลัย สุนทรภู่ พ.ศ." สาระสำคัญคือ ให้โอนกิจการทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้างและงบประมาณของวิทยาลัยต่าง ๆ ไปเป็นของมหาวิทยาลัยสุนทรภู่ 2) ร่าง "มหาวิทยาลัยสุนทรภู่ พ.ศ." สาระสำคัญคือ ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยสุนทรภู่ขึ้นที่จังหวัดระยอง 3) ร่าง "แก้ไขประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน สาระสำคัญคือ ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยสุนทรภู่ที่จังหวัดระยอง และมีฐานะเป็นกรม สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และ 4) โอนกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ของกองทัพเรือ ซึ่งได้มาตาม พ.ร.บ. เวเนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี และ อ.เมืองระยอง จ.ระยอง พ.ศ. 2514 ให้แก่เจ้าของเดิม พ.ศ." สาระสำคัญคือ โอนกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ของกองทัพเรือ ให้แก่เจ้าของเดิม

วิเคราะห์โดยเปรียบเทียบจะเห็นว่า ทั้ง 2 คน พยายามที่จะผลักดันให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นในจังหวัดที่ตนเป็น ส.ส. คือ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดจันทบุรีของคุณวริทธิ์ และมหาวิทยาลัยสุนทรภู่ ที่จังหวัดระยอง ของคุณสมศักดิ์ ทั้ง ๆ ที่เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหมือนกัน และการเรือนวิทยาลัยต่าง ๆ มาสังกัดมหาวิทยาลัยที่ตนเสนอก็เป็นแหล่งเดียวกัน คือ ให้เรือนวิทยาลัยจันทบุรี, วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา, วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี, วิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทรา, วิทยาลัยเทคนิคระยอง, วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี วิทยาเขตจันทบุรี วิทยาลัยพลศึกษาชลบุรี จันทบุรี ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสงสัยว่า แต่ละท่านให้เหตุผลว่าอย่างไร คุณวริทธิ์ให้เหตุผลว่า

"เห็นว่าแต่ละภาคนั้นก็ยังมีมหาวิทยาลัย อย่างเช่นทางเหนือก็มี เชียงใหม่ ทางใต้ก็มี สงขลา ทางอีสานก็มี ขอนแก่น ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มี และตอนนั้นเช่นกัน

ผมมีความประสงค์จะให้เป็นที่โครงการเทอดพระเกียรติ 5 รอบของพระเจ้าอยู่หัว ผมไปกราบบังคมทูลให้สำนักพระราชวังว่าจะขอพระราชทานนามว่า เป็นมหาวิทยาลัยภูมิพลอดุลยเดช และได้กราบเรียนให้ทราบบังคมทูล เพราะว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ทั้งสองพระองค์ไปทรงเล่นเบตอง ทรงประทับแรมอยู่ที่นั่น จะกราบบังคมทูลทางสำนักพระราชวังก็บอกว่าเป็นเรื่องทางรัฐบาลก่อน ถ้ารัฐบาลอนุมัติมาแล้วก็จะประทานนามให้ แต่ถ้าเอาชื่อมาก่อนพระราชทานนามมาก่อนถือว่าปีรัฐบาล และเราก็มีหลายวิทยาลัยมารวมกันเป็นมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์เดียว เรามีครบหมด พยาบาลมี แพทย์มี เป็นคณะมีหมดเลย²¹

ทางด้านคุณสมศักดิ์ ช่างด้วยกิจ ให้เหตุผลว่า

"ตอนนั้นไม่มีมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ละภาคมีแล้วแต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เลยจะให้ให้เป็นอนุสรณ์ สุนทรภู่ 200 ปี และเรามีพร้อมหมดที่จะจับรวมกันเป็นมหาวิทยาลัย"²²

การอ้างถึงความพร้อมที่มีวิทยาลัยต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมารวมตัวกันเป็นมหาวิทยาลัย การที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีมหาวิทยาลัย และเพื่อเป็นการเทอดพระเกียรติ 5 รอบของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนเพื่อเป็นอนุสรณ์สุนทรภู่ 200 ปี ล้วนเป็นเหตุผลที่ยกมาเป็นประเด็นในความจำเป็นต่อการเสนอร่าง พ.ร.บ.นี้ทั้งสิ้น ซึ่ง ส.ส.ทั้งสองพยายามผลักดัน เพราะถ้าหากเป็นผลสำเร็จแล้วก็ได้ว่า เป็นการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ตามแนวคิดของ Heing Eulau และ Paul D. Karpis ที่ทั้งสองคนเสนอ เป็นการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ทางด้านศึกษาและผลประโยชน์ก็จะได้กับท้องถิ่นที่มหาวิทยาลัยไปตั้งอยู่ อย่างไรก็ตาม ร่างทั้งสองก็ตกไป เพราะเป็นร่างเกี่ยวกับการเงินซึ่งนายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรอง

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมาถึงจุดนี้ เห็นได้ว่าจำนวนของร่าง พ.ร.บ. ระหว่าง ส.ส. 2 กลุ่มไม่แตกต่างกันมากนัก คือ ส.ส.ที่มาจาก สจ. จำนวน 17 ร่าง ในขณะที่ ส.ส. ที่ไม่มาจาก สจ. จำนวน 18 ร่าง ดังที่กล่าวแล้วว่า จำนวนของร่างไม่ได้เป็นปัจจัยหลักแต่อย่างใด ในเรื่องที่จะสนองตอบหรือไม่ในเรื่องของท้องถิ่น จึงมาพิจารณาเนื้อหาและ

²¹สัมภาษณ์ วรวิทย์ ภิณฑุสาส์น, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จันทบุรี, 16 มีนาคม 2532.

²²สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ช่างด้วยกิจ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 17 มีนาคม 2532

รายละเอียดของร่าง พ.ร.บ. ก็พบว่าไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของส่วนรวมระดับประเทศชาติ หรือระดับท้องถิ่น ทั้งสองกลุ่มมีการสนองตอบที่ไม่ว่าแตกต่างกันแต่อย่างใด

2.4 การทำงานในฐานะคณะกรรมการของ ส.ส. ทั้งสองกลุ่มโดยเปรียบเทียบ

คณะกรรมการสภาเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยศึกษาพิจารณาตรวจสอบตลอดจนประเมินเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อเสนอต่อที่ประชุมสภา ดังนั้น ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่มที่ร่วมอยู่ในคณะกรรมการจะมีโอกาสที่จะพิจารณาปัญหาเรื่องต่าง ๆ ในคณะที่เข้าร่วมอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่นได้

2.4.1 จำนวนของ ส.ส. ที่เข้าร่วมในคณะกรรมการ

จากจำนวน 10 คน เข้าร่วมในคณะกรรมการ 7 คน คือ ส.ส. ที่ไม่มาจาก 4 คน ประกอบด้วย 1) นายสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ กรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร 2) นายไกรสร นันทมานพกรรมการกิจการทหาร 3) นายสุชาติ ดันเจริญ ผู้ช่วยเลขาธิการกรรมการทหาร และ 4) นายสุนทร วิลาวัลย์ กรรมการสภาผู้แทนราษฎร ส.ส. ที่มาจาก สจ. จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) นายวโรทัย กัญญาสสัน โฆษกคณะกรรมการการเกษตร และสหกรณ์ 2) นายเสริมศักดิ์ การุญ กรรมการอุตสาหกรรม และที่ไม่เป็นคณะกรรมการเลย 3 คนคือ นายธวัชชัย อนุภาพงษ์, นายบุญส่ง สมใจ และนายประวิทย์ อุตตะริมิต และเพื่อที่จะได้เห็นถึงการสนองตอบในอีกด้านหนึ่งของ ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่ม จะได้เปรียบเทียบการทำงานเฉพาะบางเรื่องที่จะทำให้ เห็นหรือพิสูจน์สมมติฐานที่วางไว้

2.4.2 เรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า เรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาจะเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการคณะไหน เช่น คณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร จะทำเรื่องเกี่ยวกับทางด้านพิจารณาปรับปรุงการทำงานของสภาเป็นส่วนใหญ่ เช่น พิจารณาร่างเรื่องการให้สัตยาบันสัตยาบันประจักษ์รัฐสภา, การเข้าประชุม, การอภิปรายของ ส.ส. ในห้วงเวลาและมีข้อมูลให้ชัดเจน, กรรมการทหาร จะพิจารณาร่างเรื่องที่เป็นไปตามสถานการณ์และประชาชนสนใจ เช่น การพิจารณาเรื่องการค้าและการและนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศ กรมทหารของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

รูก้าชายแดนที่บ้านร่มเกล้า อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก นอกจากนั้น ก็นำคณะกรรมการไปเยี่ยมชม และฟังนโยบายของกองทัพ ไม่ค่อยจะเกี่ยวกับประชาชนเท่าไรนัก ดังที่คุณไกรสร นันทมานพ ในฐานะคณะกรรมการการทหาร กล่าวว่า "ไม่มีอะไร ไม่เกี่ยวกับประชาชน ไปดูไปฟังนโยบายของกองทัพ"²³ ดังนั้นอันันต์บแรกจึงพบว่า การพิจารณาเรื่องต่าง ๆ เป็นเรื่องทั่วไป

อย่างไรก็ตามในเรื่องของท้องถิ่น ส.ส. ที่อยู่ร่วมในคณะกรรมการก็พยายามผลักดันหรือหยิบยกเอาปัญหาของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นจังหวัดของตนเองนำเสนอเข้าพิจารณาในกรรมาธิการเหมือนกัน เช่น กรณี ของนายเสริมศักดิ์ การุญ ส.ส.ระยองในฐานะคณะกรรมการอุตสาหกรรม ให้พิจารณาศึกษาปัญหาเกี่ยวกับโรงงานกลู่งแร่แทนทาลัม* ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับจังหวัดระยอง เพราะมีหนังสือเรื่องข่าวระยองยื่นตีให้โรงงานแทนทาลัมมาตั้งที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2529 ของนายสุวิทย์ สอนเกิดสกุล สมาชิกสภาจังหวัดระยอง ซึ่งมีนายสมศักดิ์ ช่างดูด้วยกิจ ส.ส.ระยองร่วมเสนอด้วย ในกรณีของนายวรทัต ภิณฑุสาส์น ส.ส.จันทบุรี ในฐานะโฆษกคณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ ได้เสนอให้คณะกรรมการเกษตร และสหกรณ์ พิจารณาเรื่องโครงการปลูกป่ายูคาลิปตัสของบริษัท เซลล์แห่งประเทศไทย จำกัด เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2531 เพราะมีหนังสือร้องเรียนจากราชฎร บริเวณป่าสงวนบ้านขุนซ้อง อําเภอกําแพง จังหวัดจันทบุรี ฉบับลงวันที่ 6 มิถุนายน 2530 ให้ช่วยเหลือ เพราะเป็นพื้นที่ที่จะปลูกป่ายูคาลิปตัส ซึ่งราชฎรส่วนหนึ่งที่อยู่ในบริเวณปลูกป่ายูคาลิปตัส จะได้รับความเดือดร้อนจึงขอระงับโครงการไว้ก่อน และขอให้คณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ เดินทางไปศึกษาดูข้อเท็จจริงยังพื้นที่ป่าสงวนบ้านขุนซ้องก่อน

จากกรณีทั้งสองเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ส.ส.ที่มาจาก สจ. ทั้งสองท่านพยายามที่จะสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่นที่ตนเป็น ส.ส. โดยผ่านการทำงานของคณะกรรมการที่ตนอยู่ร่วม ข้อที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือ การสนองตอบในเรื่องท้องถิ่นและการผลักดันให้พิจารณาจะมีมากน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับคณะกรรมการที่เข้าร่วมด้วยเช่น การเข้าร่วมในคณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ของนายวรทัต สามารถสนองตอบได้มากต่อชาวจังหวัดจันทบุรี เพราะเป็นจังหวัดที่ทำเกษตรกรรม ในขณะที่ จ.ระยอง ซึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรม

²³สัมภาษณ์ ไกรสร นันทมานพ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ฉะเชิงเทรา, 21 มีนาคม 2532.

*โปรดดูรายละเอียดได้ใน กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, "บันทึกการประชุมคณะกรรมการอุตสาหกรรม." ครั้งที่ 4, พฤษศบัตที่ 11 กันยายน 2529, หน้า 2-4.

คุณเสริมศักดิ์ การอุทธรณ์ฐานะคณะกรรมการการอุตสาหกรรมก็สนองตอบได้มาก และเมื่อกล่าวาโดยเปรียบเทียบกับ ส.ส.ที่ไม่ได้มาจาก สจ. อีก 4 คน และอยู่ในคณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎร 2 คน กรรมการการทหาร 2 คน ก็มีโอกาที่จะสนองตอบในเรื่องท้องถิ่นได้น้อย เพราะกรรมการทั้ง 2 คณะไม่มีเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นเข้าพิจารณาเลย แม้กระทั่งจะเสนอเข้าไปพิจารณาก็ไม่เกี่ยวกับ งานของคณะกรรมการแต่อย่างใด คุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ จึงต้องร่วมเสนอให้กรรมการการอุตสาหกรรมพิจารณาเรื่อง โรงงานแทนทาลัม ดังที่กล่าวแล้ว

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงจุดนี้ ก็พบว่า การทำงานในคณะกรรมการของ ส.ส.ทั้ง 2 กลุ่ม ส.ส. ที่มาจาก สจ. สามารถสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่นมากกว่า ส.ส.ที่ไม่มาจาก สจ. ด้วยเงื่อนไขที่ว่า มีโอกาสมากกว่า เพราะอยู่ในคณะกรรมการที่สามารถเสนอเรื่องราวของท้องถิ่นได้ แต่มีซ้ำว่า ส.ส.ที่ไม่มาจาก สจ. จะไม่สนองตอบในด้านนี้ มีการพยายามสนองตอบด้านนี้เหมือนกันถึงแม้จะอยู่ในคณะกรรมการคณะอื่นอย่างเช่นในกรณีของคุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ เป็นต้น

จนถึงขณะนี้ จะเห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่ในสภาของ ส.ส. ทั้งสองกลุ่ม ซึ่งมีอยู่ 2 ประการตามแนวคิดของ Eulau และ Karps คือ 1) การสนองตอบในเชิงนโยบาย และ 2) การสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ ผู้แทนทั้งสองกลุ่ม ได้ในกระทำในลักษณะของ กระทำถาม, การเสนอผู้ตัด, การเสนอร่าง พ.ร.บ. และการทำงานในฐานะคณะกรรมการ โดยดูใน 2 ลักษณะคือ ในเรื่องจำนวนที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้ และในด้านรายละเอียดของเนื้อหาในเรื่องของกระทำถามไม่แตกต่างกัน แต่ ส.ส. ที่มีภูมิหลังการเป็น สจ. มาก่อนได้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้เพื่อสนองตอบปัญหาของท้องถิ่นได้มากกว่า ส.ส. ที่ไม่เคยเป็น สจ. มาก่อน เมื่อพิจารณาจากจำนวนถึงแม้ว่าการใช้ชีวิตตั้งกระทำถามจะเป็นเรื่องส่วนตัวของ ส.ส. แต่ละคนก็ตาม ในส่วนของการเสนอผู้ตัด ทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน แต่ถ้าหากจะพิจารณาจากจำนวนของการเสนอผู้ตัด ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น สจ. มาก่อนมีมากกว่า ถึงแม้ว่า การเสนอผู้ตัดจะขึ้นอยู่กับทัศนะ และลักษณะเฉพาะตัวของ ส.ส.เอง ในการเสนอร่าง พ.ร.บ. ทั้ง 2 กลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าในเรื่องระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่น ในฐานะคณะกรรมการ ส.ส. ที่มีภูมิหลังการเป็น สจ. มาก่อน ปฏิบัติหน้าที่ในการสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่นได้มากกว่า ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น สจ. มาก่อน แต่ไม่เชื่อว่าจะได้ดีกว่า เพราะการหาพื้นที่ในด้านนี้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการที่ ส.ส. ผู้นั้นไปอยู่ร่วมในคณะ เป็นสำคัญ กล่าวโดยรวม ๆ แล้ว ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ในการสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่นในสภาไม่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าในส่วนของการกระทำถาม ส.ส.ที่เคยเป็น สจ. มาก่อนจะทำให้ดีกว่าก็ตาม เพราะการตั้งถามกระทำหรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวของ ส.ส.เอง เป็นสำคัญ ไม่ขึ้นอยู่กับการเป็น สจ. มาก่อน

อย่างไรก็ตามเพื่อที่จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการทำหน้าที่ในเชิงสนองตอบของ ส.ส. ทั้งสองกลุ่มอย่างครบถ้วน จึงต้องดูถึงการปฏิบัติหน้าที่นอกสภาด้วย เพราะมีการสนองตอบบางอย่างที่สามารถกระทำได้นอกสภา คือ 1) การสนองตอบในเชิงบริการ และ 2) การสนองตอบในเชิงสัญลักษณ์

3. การปฏิบัติหน้าที่ในเชิงการสนองตอบนอกสภาผู้แทนราษฎรของ ส.ส. ที่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ. มาก่อน เปรียบเทียบกับ ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ. มาก่อน

จากลักษณะของการตอบสนองทั้ง 4 ลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าในอีกด้านหนึ่งการสนองตอบสามารถกระทำได้โดยตรงต่อประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องของ 1) การสนองตอบในเชิงบริการ และ 2) การสนองตอบในเชิงสัญลักษณ์

3.1 การออกเยี่ยมราษฎรของทั้ง 2 กลุ่ม ในเชิงเปรียบเทียบ

จากข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของทั้งสองกลุ่ม ทำให้ทราบได้ว่า การออกพบปะเยี่ยมเยียนราษฎร เป็นกิจกรรมที่สำคัญและทุกคนต้องทำเพราะราษฎรเป็นผู้ออกเสียงเลือกตั้งให้แก่อนุ เข้ามาเป็น ส.ส. การออกพบปะเยี่ยมเยียนราษฎร เป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญ และความสนใจต่อสภาพความเป็นอยู่ของราษฎร ทำให้ ส.ส. ได้รับทราบปัญหาและนำปัญหานั้นไปแจ้งรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ เพื่อทำการแก้ไขต่อไป นับเป็นภาระหน้าที่สำคัญของ ส.ส. เป็นการสนองตอบในเชิงบริการเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หรือบริการต่าง ๆ ที่ ส.ส. กระทำให้แก่ประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ในขณะเดียวกัน ทำให้เกิดความใกล้ชิด ความสัมพันธ์ ความเชื่อถือ (Trust) และความไว้วางใจ (Confidence) อันเป็นการสนองตอบในเชิงสัญลักษณ์นั่นเอง

ในกลุ่มของ ส.ส. ที่ไม่มีภูมิหลังการเป็น ส.จ. มาก่อน เช่น คุณสมศักดิ์ ช่างด้วยกิจ ส.ส. ระยอง ได้อธิบายว่า

"การเยี่ยมเยียนราษฎร ผมถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญคู่กับหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าจะถามแบบนักวิชาการตอบ ก็ต้องตอบว่าหน้าที่สภานั้นสำคัญเป็นหลัก แต่สำหรับในชีวิต ส.ส. นั้นจะต้องตอบได้ว่าหน้าที่สภานับคู่กับหน้าที่ไปเยี่ยมเยียนประชาชนนั้นเป็นหลักเท่า ๆ กัน เราต้องยอมรับสภาพของสังคม บ้านเราประเทศไทยนั้นประชาชนยังฝากความหวังไว้กับผู้นำ ยังคิดว่าจะให้ผู้นำแก้ปัญหา เพราะฉะนั้นเมื่อประชาชนมีเรื่องเดือดร้อนเขาก็อยากจะทำ"

พึงพาผู้นำ โดยเฉพาะ ส.ส. ถ้าเราเป็น ส.ส. นั้นประชาชนพยายาม เขาก็ผิดหวัง เมื่อ พบ ส.ส. ได้สะดาก ทำให้ประชาชนเกิดความหวังขึ้นมา เกิดความสับสน คนมาพบก็ได้รับการปรึกษาชี้แนะ คนที่ไม่มีปัญหาก็นอนตาหลับ เพราะเมื่อมีปัญหามีคนพึ่งพาได้ ผากความหวังได้"²⁴

คุณสุนทร วิลาวัลย์ ส.ส. จ.ปราจีนบุรี ได้อธิบายเสริมในจุดนี้ว่า

"การเยี่ยมเยียนประชาชน ต่างจังหวัดถือว่าเป็นหลัก เยี่ยมเยียนมาก มีผลต่อการเลือกตั้งมาก ให้ความเป็นกันเอง ที่นั่น (ปราจีนบุรี) มีเด็กรับเรื่องอยู่ แต่ประชาชน เขาจะหาโดยตรงคือ เสาร์ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร อยู่ปราจีนบุรี เขา (ประชาชน) จะคอยเรา เข้าตื้นขึ้นมา มี 20 ถึง 30 คนแล้ว ถ้าทำอย่างนี้ การเลือกตั้งสบายๆ ใช้เงินน้อยแล้วได้แน่"²⁵

จากตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า การเยี่ยมเยียนราษฎร เป็นการสนองตอบที่ ส.ส. ต้องทำโดยเฉพาะเหตุผลหลัก 2 ประการคือ 1) เป็นเงื่อนไขที่จะต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนเพื่อสร้างความพอใจแก่ประชาชนที่ออกเสียงเลือกตั้ง โดยหวังว่า ประชาชนเหล่านี้จะเลือกตนกลับเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนต่อไป 2) เป็นการรับทราบปัญหาต่าง ๆ จากประชาชนโดยตรง ซึ่งจะทำให้เกิดความใกล้ชิด และความไว้วางใจต่อกัน เป็นความผูกพันกันในระดับบุคคล ซึ่งมีความหมายมากสำหรับคนไทย ในเชิงคุณค่าของสังคมไทย (Thai Social Value)²⁶

ในกลุ่มของ ส.ส. ที่มีภูมิลำเนาเป็น ส.จ. มาก่อน ก็มีความเห็นในทำนองเดียวกันนี้ เช่น คุณวรวิทย์ ภิญญสาส์น ส.ส. จ.จันทบุรี อธิบายว่า

²⁴สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 17 มีนาคม 2532.

²⁵สัมภาษณ์ สุนทร วิลาวัลย์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ปราจีนบุรี, 24 มีนาคม 2532.

²⁶คุณค่าทางสังคมไทยในเรื่องพบปะกันในระดับบุคคลที่นำไปสู่การเป็นเพื่อนกัน และการช่วยเหลือกันและกันนี้ อ่านได้จาก กนก วงษ์ตระหง่าน มิติทางการเมืองในปรากฏการณ์ของสังคมไทย (พระนคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529).

"ในการเยี่ยมเยียนนั้นจะเป็นส่วนหนึ่งที่เราได้รับความนิยมนำขึ้น
ประชาชนเชื่อถือ แล้วการสนองตอบของเราก็มีผลต่อการเลือกตั้งครั้งต่อไป คือพอผมรู้ปัญหา ก็เข้า
ไปหาปัญหาและช่วยเขาวิ้งแก้ปัญหา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทิศตัวกับเวลาให้เขา (ประชาชน)
อย่างเต็มที่ อย่างเช่นตอนเช้าจะรับชาวบ้าน และมีการประชุม หรือมีการไปดูในท้องถิ่นในช่วง
เย็น"²⁷

คุณจักรพันธ์ ทัดติยะกุล ส.ส. จ.ฉะเชิงเทรา ก็มีความเห็นในลักษณะ
เดียวกันนี้โดยกล่าวเสริมว่า "ถ้ามีงานเราต้องไป ถ้าเราไม่ไปความรู้สึกเห็นห่างเขา เรามา
เป็นตัวแทน ต้องทำหน้าที่ให้เขาทุกอย่างหมด"²⁸

สำหรับรูปแบบการเยี่ยมเยียนราษฎร ทั้ง 2 กลุ่ม จะทำในลักษณะเดียวกัน
คือ การไปงานในเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานวัด, งานทอดผ้าป่า, งานกุศลในจังหวัดที่จัดขึ้น,
งานกีฬา, งานขึ้นบ้านใหม่, งานศพ ตลอดจนบางคนใช้วิธีให้ชาวบ้านที่เป็นฐานคะแนนช่วยนัดชุมนุม
ๆ ให้ ซึ่งบางวันจะมีถึง 20 งานก็มี

กล่าวโดยเปรียบเทียบแล้ว ในเรื่องของการออกเยี่ยมเยียนราษฎร ส.ส.
ทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างใด กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่ต้องทำภายใต้เงื่อนไขหลัก 2
ประการคือ 1) เพื่อผลในการเลือกตั้งครั้งต่อไป และ 2) เพื่อทราบปัญหาความเดือดร้อน นำมา
แก้ไข และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งก็เป็นเรื่องสำคัญ ในสังคมไทย การสนองตอบ
ในด้านนี้ จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ส.ส.ทุกคนพยายามที่จะสนองตอบให้มากที่สุด โดยเฉพาะเป็น
เรื่องท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งของตน การช่วยเหลือเป็นเรื่องส่วนตัว เช่น เรื่องการทำประกัน,
การฝากเข้าทำงาน, การฝากเข้าโรงเรียน ดังนั้น คำถามที่จะต้องถามเพื่อการวิเคราะห์ต่อไปก็
คือ เมื่อออกไปเยี่ยมเยียนราษฎรแล้ว ทราบปัญหาแล้วมีวิธีการดำเนินการสนองตอบอย่างไร?
มีวิธีการแก้ไขปัญหายังไง ศักยภาพ และประสิทธิผลของการสนองตอบเป็นอย่างไร? ดังนี้

²⁷สัมภาษณ์ วรวิทย์ ภัณฑุสาส์น, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จันทบุรี, 16 มีนาคม
2532.

²⁸สัมภาษณ์ จักรพันธ์ ทัดติยะกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ฉะเชิงเทรา, 16 มีนาคม
2532.

3.2 การดำเนินการสนองตอบ และการแก้ไขปัญหของทั้งสองกลุ่มในเชิง เปรียบเทียบ

การสนองตอบในลักษณะข้อ 3.1 ยังไม่ถือว่าเป็นการสนองตอบที่สมบูรณ์ได้ เพราะผู้แทนเพียงแต่ออกเยี่ยมเยียนราษฎร รับทราบปัญหา และพบปะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวเท่านั้น ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อก็คือ ผู้แทนทั้ง 2 กลุ่มมีวิธดำเนินการในการสนองตอบอย่างไร จากข้อมูลการสัมภาษณ์วิธีการที่ ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่มใช้เหมือนกันคือ

3.2.1 การไปติดต่อหรือการทำหนังสือถึงรัฐมนตรีที่รับผิดชอบต่อปัญหานั้น หรือการไปติดต่อส่วนราชการโดยตรง เพื่อแจ้งให้ทราบถึงปัญหา และขอให้รัฐมนตรีหรือส่วนราชการดำเนินการแก้ไข คณะจักรพันธ์ หัตถดิกุล อดีต ส.จ. และ ส.ส. จะ เชียง เเทรา ให้ความเห็นในตอนนั้นว่า "ผมทำหนังสือไปถึงรัฐมนตรีโดยตรง โดยสอบถามส่วนตัวว่าทำไมเป็นอย่างนี้ แล้วได้ผล อย่างเรื่องตัดถนน ทำไม้ตัดไม้ถึงชาวบ้าน ผมไปหาอธิบดีกรมทางหลวงก็ได้รับความร่วมมือ"²⁹

คุณวาทัย ภิญญสาส์น อดีต ส.จ. และเป็น ส.ส. จันทบุรี ก็ใช้วิธีนี้เหมือนกัน ดังที่ให้ความเห็นว่า

"งานกรณีที่เป็นปัญหาที่เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่แก้ไขได้ในระดับอำเภอ จังหวัดที่เราอยู่ เช่นกรณีสะพานพัง การสัญจรไปมาไม่ได้ หรือว่าขาดน้ำ เราสานกับส่วนจังหวัด ขอรกน้ำลงไปให้เขาหรือว่าของบไปช่วยเขา เอาเครื่องจักรกลทางหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องไปช่วยเขา"³⁰

จะเห็นว่า การดำเนินการสนองตอบจะเหมือนกัน ไม่ว่าจะติดต่อทำเป็นหนังสือหรือเข้าไปขอร้องรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้ช่วยเหลือ และส่วนราชการต่าง ๆ ที่จะช่วยเหลือได้งานกรณีคุณประวัณม์ อุตตโรต ส.ส. จันทบุรี ได้อธิบายว่า

²⁹สัมภาษณ์ จักรพันธ์ หัตถดิกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ. เชียง เเทรา, 16 มีนาคม 2532.

³⁰สัมภาษณ์ วาทัย ภิญญสาส์น, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จันทบุรี, 16 มีนาคม 2532

"เมื่อผมทราบปัญหาของประชาชน (ในจังหวัดจันทบุรี) ก็รีบไปปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัดทันที กับผู้ว่าฯ สนับสนุนกันมาก ผู้ว่าฯ ก็จะเรียกหน่วยงานมาร่วมคุยกัน แล้วเอาหน่วยงานที่รับผิดชอบไปชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจ"³¹

คุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ ส.ส. ระยอง กล่าวเสริมในประเด็นนี้ว่า

"ผมจะติดต่อประสานงานทันทีทางโทรศัพท์ กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะจะได้คำตอบทันที ได้ผลมาก ผมเป็นฝ่ายประสานให้วิทยุใช้หลักการประนีประนอม"³²

ประเด็นสำคัญในการสนองตอบในจุดนี้เห็นได้ว่า ส.ส. ต้องอาศัยข้าราชการในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ก็คงจะเป็นการยากที่ ส.ส. จะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนนั้นได้ทั้งหมด โดยลำพัง ฉะนั้น การพึ่งพาศักดิ์ขั้ราชการประจำ จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่นอกสภาของ ส.ส. มาก ศักยภาพและประสิทธิภาพของการสนองตอบจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ หรือรู้จักกันเป็นการส่วนตัว ดังที่คุณประวัฒน์ กล่าวไว้ว่า "กับผู้ว่าฯ สนับสนุนกันมาก" ซึ่งเป็นเพราะภูมิหลังของคุณประวัฒน์เองที่เป็นบุตรของนายประทีป อุดตะโฆต อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีมาก่อน ตลอดจนบารมีเก่าในสมัยที่บิดาเป็นผู้ว่าฯ มาก่อน ทำให้การสนองตอบของคุณประวัฒน์ในจุดนี้รวดเร็วขึ้น สำหรับกรณีของคุณสมศักดิ์ จะติดต่อทันทีทางโทรศัพท์ และได้ผลมาก แสดงว่า ต้องรู้จักกับข้าราชการในส่วนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ ต้องมี "เพื่อนฝูง" ที่เป็นข้าราชการในส่วนราชการต่าง ๆ ทั่วๆ ไป ที่เป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะว่าการเป็นข้าราชการตำแหน่งด้วยการพิเศษมาก่อนนั่นเอง

การติดต่อประสานงานกับข้าราชการในส่วนต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนนี้ ส.ส. ทั้งสองกลุ่ม ต่างมีความเห็นตรงกันว่า ต้องอาศัยลักษณะประนีประนอมกัน ไม่เป็นศัตรูกับข้าราชการ ใช้ลักษณะ "เกรงใจ" และ "อ่อนน้อม" ต่อกัน ซึ่งเป็นลักษณะของคนไทยโดยทั่วไป และทุกคนต่างยืนยันว่า "ได้ผล" อย่างเช่นคุณสมศักดิ์

³¹สัมภาษณ์ ประวัฒน์ อุดตะโฆต, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จันทบุรี, 22 มีนาคม 2532.

³²สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 17 มีนาคม 2532.

การฎม อดัด ส.จ. และเป็น ส.ส. จะเข็งเฑร่า ก่อว่าว่า "การอดัดต่อเพือแก้ไขบ็ญหาท้อ่งกัันใน ระดบจั้งหวัดมีมาก และถ้าไม่ยู่ในกรอบที่เข่าหาได้ เข่าก็อนุเฑร่าห้ทุกคร้ง"^{๖๖} นั้ก็แสดงว่า มี บางเรื่งที่ำนระดบจั้งหวัดหาไม่ได ก็ด้องอดัดต่อประสาณงานกับส่วนกลาง คือ รัฐมนตรี อดโดยตรง และการฎจู้จก ดลลอดจนสนั้ทสนมกับรัฐมนตรีก็จะมึนัยสำคัฎต่อการสนองตอบ เข็งกััน

การเป็น ส.จ.มาก่อน จึ้งไม่ไขบัจจัยสำคัฎ ในการสนองตอบในวธัีการนี้ การเป็น ส.จ. ม่าก่อน อาจมีประยชนที่ได้ฎจู้จกกับข่าราชการำนจั้งหวัดมาก่อน แต่่นั้ไม่ม่าข่วฎี กัทางเด็ยวที่จึ้งสร้างควมสนั้ทสนมกับข่าราชการ ลัคชณะของฎมึหลังของแต่ละคนมากกว่าที่เป็น ส่วนช่วยอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นฐานะทางเศรชฎร็กั การประกอบอาชัีพ หรือลัคชณะเด็นเด็น ๆ เข็ง "เคยเป็นบุดรผู้ว่าราชการจั้งหวัด" (คณประวัดณ์) "เคยเป็นข่าราชการตาแห่งอัยการ พิเศช" (คณสมศัคคัฎ) "การเป็นประธานชมรมเหมืองแรวัรตณชาติกรรมาการ และคณอนุกรรมาการ สาข่าเหมืองแรวัรตณชาติของหอการดำจั้งหวัด และเป็นกรรมาการำน กรด. จั้งหวัดจันบะรี (คณวชัชชัย)" "การมึฎการำจรงงานเส็นหมี่ และำจรงสี (คณจักรพัณธั)" "การที่บ้ดาเคยเป็น ฒมาชัคสภาจั้งหวัดมาหลายสมัย (คณเส็รมศัคคัฎ)", "การเป็นกำนันดีเด็นมาก่อน" (คณโการสร) การที่บ้ดาเป็น "ดลลบดีำจบุญ" เพระาได้ทำการบร้จาดเงินสร้างวัด สร้างำจรงเร็ยเน เพือ สาธารฒุศลเสมอมา" (คณสุช่าตว) เป็นต้น ลัคชณะเหล่านั้ค่านเป็นบัจจัยที่ทำให้ด้องเข่า ำบดัมพัณธัอดัดต่อกับข่าราชการท้จึ้น และจากประเด็นเหล่านั้ทำให้เห็นชัดำจจนจึ้งจำนวนของนัค ฎร็กัที่เข่าสู่การเหมืองอย่างมาก แม้กระท้จึ้งนสองกลุ่มที่เป็รยบเต็ยบกันเป็นนัคฎร็กัจึ้ง 8 คน จาก 10 คน และจำนวนของ ส.จ. ที่มาเป็น ส.ส. จำนวน 80 คน เป็นนัคฎร็กัจึ้ง 50 คน*

3.2.2 การสนองตอบและการช่วยเหลือเป็นการส่วนตัว

ดึ้งที่ได้กัล่าวมาแล้วว่า เพือที่จึ้งได้รบเลือกตั้งำนคร้งต่อำไป ทำ ำให้สมาชัคสภาผู้แทนจะด้องค่านั้จึ้งควมพอำจของประช่าชนที่มีดอดตนเองหรือการกระหาของตนเอง นอกจากการแก้บ็ญหาให้ประช่าชนตามชัฎ 3.2.1 แล้ว มีบางเรื่งที่เป็นของชมุชนหรือท้อ่งกัันแล้ว

* สัฎถายณ์ วรทับ ฎัญญุสาส์นล สมาชัคสภาผู้แทนราชฎร จ.จันบะรี, 16 มึนาคม 2532.

* ำปรดดูรายละเอ็ยดำนภาพที่ 3 แสดงอาชัีพของ ส.ส. ที่มาจาก ส.จ. ำนบที่ 3

ผู้แทนบางรายที่มีความพร้อมโดยส่วนตัวก็สามารถจะให้ความช่วยเหลือประชาชนได้ด้วยกำลังตนเอง เช่น การตัดถนน การติดตั้งไฟฟ้า การขุดบ่อน้ำ เป็นต้น และมีบางเรื่องที่เป็นส่วนตัวโดยเฉพาะกับ ผู้ที่สนับสนุนในการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นหัวหน้าคณะหรือผู้นำหมู่บ้าน ตำบล ตลอดจนญาติ และเพื่อน ผู้แทนก็พยายามที่จะสนองตอบ ให้ทั้งสิ้น เพราะจะทำให้ได้ผลในเชิงจิตวิทยา มาก ทำให้เกิดความเชื่อถือ (trust) และความไว้วางใจ (Confidence) ตลอดจน "บุญคุณ" ทำให้ผู้แทนได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนทำให้ประชาชนรู้สึกและเชื่อว่ามีตัวแทนในสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนช่วยเหลือเขาในเรื่องต่าง ๆ ได้ อันเป็นการสนองตอบในเชิงสัญลักษณ์ นั่นเอง

จากกลุ่มที่เลือกศึกษาทั้งสองกลุ่มต่างมีความเห็นตรงกันในเรื่องนี้ โดยเฉพาะผลที่ได้รับต่อการเลือกตั้งครั้งต่อไป คุณเสริมศักดิ์ การุญ อดีต ส.จ. และ ส.ส. ระยอง ให้ทัศนะว่า

"เมื่อเขียนเขียนราษฎร ราษฎรก็มีปัญหาบอก เรื่องส่วนรวม และส่วนตัวพอ ๆ กัน เรื่องส่วนตัวที่หนักใจที่สุดคือ การโยกย้ายข้าราชการ ผากคนเข้าทำงาน ซึ่งต้องใช้ความกว้างขวางมาก และใช้ความสัมพันธ์กับหน่วยราชการ เรื่องนี้ปฏิเสธไม่ได้เลย ต้องรอต้อตั้งชี้แจงประชาชนที่มาให้ช่วยๆ ให้เข้าใจ เรื่องโยกย้ายนี้ยากมาก"³⁴

เห็นได้ว่า เรื่องส่วนตัวที่มาขอเรื่องให้ช่วยนั้น ก็ต้อง "รอ" และ "ชี้แจงให้ได้" เนื่องจากเหตุผลที่คุณเสริมศักดิ์ ให้ต่อมาว่า "ช่วยทำให้เกิดความสัมพันธ์ส่วนตัว ก็สร้างบุญคุณไว้ มีผลต่อการสอบครั้งต่อไป" และการทำได้นั้นต้องใช้ความกว้างขวาง และความสัมพันธ์กับหน่วยราชการอันวิเคราะห้ไปแล้วในข้อ 3.1.1

คุณสุนทร วิลาวัย์ ส.ส.ปราจีนบุรี ได้ให้ทัศนะเพิ่มเติมที่ชี้ให้เห็นว่า เป็นภาระหน้าที่ ที่ ส.ส. ต้องทำในประเด็นนี้คือ

³⁴สัมภาษณ์ เสริมศักดิ์ การุญ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 22 มีนาคม

"ระหว่างเรื่องส่วนรวม และเรื่องส่วนตัวเมื่อออกเยี่ยมเยียนราษฎร เรื่องส่วนตัวมากที่สุด ผาปกถูกเข้าจริงเรียน เข้างาน ประกันคนเล่นไฟ ถูกจับ ทหาได้มาก ผู้แทนมีโอกาสเป็นได้มาก เป็นกันเองมาก ผมเป็นผู้แทนได้ก็เพราะสิ่งนี้ ผมยอมรับ เป็นความจริง ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความเป็น ส.จ.มาก่อน เพียงแต่การเป็น ส.จ.มาก่อนอาจจะมีประโยชน์ งามแก่ที่มีผู้สนับสนุนมากในท้องถิ่น จึงต้องพยายามสนองตอบในด้านนี้มากไปด้วย ผมเป็นผู้แทนพ่วงาย ไม่ถือตัว คนมาให้ประกันดี 1 ก็ประกันให้ ผาปกคนเข้างาน ต้องไปยกมือไหว้ ขอขว้ครวรา สักคนสองคนได้ บางคน คุณคนไหนมีความจริงใจต่อเรา เรายอมรับเราทำเพื่อส่วนตัว เลยผาปกคนนั้นแหละ ทหาให้เกิดความสัมพันธ์ส่วนตัว มีผลต่อการเลือกตั้ง"³⁵

ประเด็นที่น่าสังเกตคือ การช่วยเหลือเป็นการส่วนตัวนี้มีมากมายจน ส.ส. ต้องเลือกช่วยอย่าง "จริงจัง" เฉพาะคนที่มีความ "จริงใจ" ต่อ ส.ส. เอง เพราะโดยสภาพแล้วปฏิเสธไม่ได้เลย คำถามที่น่าจะถามต่อเพื่อการวิเคราะห์ก็คือ "คนที่มีความจริงใจต่อ ส.ส." นั้นคือใคร? จึงต้องกลับไปถึงเงื่อนไขหลักของการสนองตอบด้านนี้ คือ เพื่อผลต่อความพอใจของประชาชน ซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้งต่อไป ดังนั้น คนที่มีความจริงใจต่อ ส.ส. จึงหมายถึง ผู้ที่สนับสนุน ส.ส. ให้ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาโดยตลอด ดังที่คุณจักรพันธ์ ทัดตยกุล ให้ทัศนะว่า

"การเลือกตั้งของเราใช้หัวคะแนนหรือผู้นำชาวบ้าน ผู้นำชาวบ้านบอกให้เลือกคนนี้ เขาเกิดช่วยเราขึ้นมา เวลาที่เขาเอาเรื่องมาให้ช่วย ต้องช่วยเพราะเขาคือหัวคะแนน"³⁶

จากข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์ทั้ง 2 กลุ่ม ก็มีทัศนะในเรื่องนี้เหมือน ๆ กัน ดังนั้นการสนองตอบในเรื่องส่วนตัวจึงเป็นเรื่องของผู้สนับสนุนกับ ส.ส. โดยเฉพาะ

³⁵สัมภาษณ์ สุนทร วิลาวัลย์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ปราจีนบุรี, 24 มีนาคม 2532.

³⁶สัมภาษณ์ จักรพันธ์ ทัดตยกุล, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ฉะเชิงเทรา, 16 มีนาคม 2532.

ในอีกด้านหนึ่งที่ควรพิจารณาด้วย เพื่อที่จะได้เห็นถึง การสนองตอบเป็นการส่วนตัว แต่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วย คือ เรื่องของการใช้จ่ายงบประมาณจังหวัดของ ส.ส. อันเป็นงบประมาณท้องถิ่นของ ส.ส. ว่ามีวิธีการใช้อย่างไร ในเรื่องอะไร

ถ้าหากพิจารณาโดยรวม ๆ กันไปแล้ว ส.ส. ทั้งสองกลุ่มมาซึ่งพัฒนาจังหวัดนี้ไปในทางด้านสาธารณูปโภคทุกคน คือเรื่อง ประปา, ไฟฟ้า, น้ำเพื่อการเกษตร, ถนน เป็นต้น และใช้คนเดียว จะมีก็แต่จังหวัดจันทบุรีเท่านั้น ที่คุณประวัฒน์ และคุณวัชชัย นำมารวมกันแล้ว ให้สภาตำบลพิจารณาโครงการเพื่อจะได้ทำเป็นโครงการใหญ่ ดังที่คุณประวัฒน์ได้กล่าวว่า

"คือตามธรรมดาแล้วผมไม่ยุ่งเลย ให้สภาตำบลพิจารณารวมกับวัชชัย มีอยู่ 5 ล้าน 6 แสน 1 กิ่ง ให้สภาตำบลทำเรื่องขึ้นมา แต่เน้นหนักเรื่องแหล่งน้ำในปีแรก และจะทำให้ใหญ่ ไม่ชอบเบี้ยหัวแตก เน้นหนักเรื่องแหล่งน้ำเพราะฤดูแล้งต้องซื้อน้ำรดเงาะ ทุเรียน ซึ่งต้องการน้ำมากกำลังออกผล"³⁷

จากทัศนะดังกล่าวเห็นได้ชัดว่า การใช้จ่ายนั้นจะเน้นแก้ปัญหาของท้องถิ่นอย่างชัดเจน เรื่องน้ำสำหรับผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี เป็นปัญหาหลักของจังหวัดอยู่แล้ว ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่มต่างก็ปฏิบัติหน้าที่คือ ใช้จ่ายงบในลักษณะนี้ทั้งสิ้น ส่วนวิธีการใช้อาจจะไม่เหมือนกัน เช่นคุณไกรสร นั้นหมานพ ใช้วิธีเฉลี่ยตามอำเภอแล้วหารตามจำนวนอำเภอหรือพิจารณาเองในกรณีของคุณวรวิทย์ ภิญญสาส์น, คุณสุนทร วิลาวัลย์, คุณเสริมศักดิ์ การุญ (พิจารณาตามโครงการสภาตำบล) เป็นต้น

ประเด็นต้องพิจารณาอย่างยิ่งก็คือ นอกจากการพิจารณาดังกล่าวแล้ว ในกรณีของการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวมาของงบประมาณต่าง ๆ นอกจากขอเงินเทศบาลต่าง ๆ ซึ่งต้องให้อยู่แล้ว ไม่ว่าจะขอเงินไปช่วยวัด, ช่วยโรงเรียน, การกีฬา, ขึ้นบ้านใหม่, งานศพ, งานแต่งงาน และงานบวช ในประเด็นนี้ ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่มต่างยอมรับและยืนยันว่า มาหาในเรื่องส่วนตัวนั้นมาก เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือหัวหน้าของงบประมาณเพื่อสร้างถนน, ขอไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน ดังที่คุณสมศักดิ์ ช่างดูด้วยกิจ กล่าวว่า

³⁷สัมภาษณ์ ประวัฒน์ อุดตะโฆม, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.จันทบุรี, 22 มีนาคม

"ประชาชนมาพบเป็นการส่วนตัวนั้นมาก มาเป็นแบบ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็บอกให้ทำโครงการมา แต่ไม่มาก และไม่ค่อยจะให้ ให้เฉพาะที่จำเป็น"³⁸

คุณเสริมศักดิ์ การุณ อดีตน.จ. ได้กล่าวยืนยันเช่นเดียวกับคุณสมศักดิ์ เช่นกันว่า "มีมาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และมาจากสภาตำบลอยู่แล้ว"³⁹

ที่น่าสังเกตคือที่ว่า "เฉพาะที่จำเป็น" นั้นเป็นอย่างไร จนกรณีนี้อาจจะหมายถึงบางครั้ง ส.ส. ต้องทำ เพื่อส่วนตัวบ้าง เพื่อรักษาฐานคะแนนของตัวเองในท้องถิ่น เพราะงบนี่เป็นงบประมาณท้องถิ่นอยู่แล้ว จริงอยู่ผลประโยชน์ตกอยู่กับท้องถิ่น แต่เมื่อพิจารณาถึงงานแห่งของพื้นที่และกลุ่มที่ได้รับ จะเห็นว่า ส.ส. ยังคงพิจารณาถึงจุดที่เป็นฐานคะแนนหลักอยู่เหมือนกัน ซึ่งคุณสุนทร วิลาวัลย์ ให้ทัศนะไว้อย่างชัดเจนว่า

"(มหา) ส่วนตัวก็ได้ ไม่จำเป็นต้องผ่านอำเภอ ส่วนตัวเสียมาก ผ่านอำเภอ สภาตำบล ไม่สนใจทำทำหรี ตามหลักการถูกต้อง แต่ผลประโยชน์ส่วนตัวบ้างที่เราต้องเห็นแก่ตัวเพื่อความอยู่รอดของเรา เพราะถ้าไม่ทำอย่างนี้ลักษณะนี้บางที่เราแย เพราะฉะนั้น มาเป็นเรื่องส่วนตัวมากกว่า บางที่สภาตำบลส่งมาทางจดหมาย เราต้องเอาใส่กระป๋องเลย เพราะมีเรื่องเยอะแยะที่เราจะคิดได้ ไม่จำเป็นต้องเอาเรื่องส่งทางไปรษณีย์ เพราะเวลาหาเสียงพวกนี้จะไปช่วยบอกชาวบ้าน ว่าเขาช่วยนั้นช่วยนี้มาให้เรา และเชื่อผมเถอะ พี่-ชนะอยู่ที่หัวคะแนน หัวคะแนนต้องดี ชาวบ้านมาขอขมาด้วยตัวเองมากกว่า เป็นจดหมายให้ไม่ค่อยได้ผล เราต้องทำเพื่อส่วนตัวบ้างคือ ให้เฉพาะจุดที่สำคัญ อย่างให้ถนนลูกรังไม่ค่อยทน ชาวบ้านลืมนั่งพาให้ไปแล้ว 2 เดือนลืมนพาให้ลาดยาง ต้องยอมรับดีกว่า หมู่บ้านที่มีคนเยอะ ๆ ถึงจะได้ผล เห็นอยู่เรื่อย ย้ายอยู่เรื่อย สร้างศาลาบ้าง เห็นชื่อติดอยู่บนหลังคา อยู่เฉย ๆ ไปสร้างไม่ได้ผล ต้องมาขอแล้วต้องทำ ไม่ทำไม่ได้"⁴⁰

³⁸สัมภาษณ์ สมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 17 มีนาคม 2532.

³⁹สัมภาษณ์ เสริมศักดิ์ การุณ, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ระยอง, 22 มีนาคม 2532.

⁴⁰สัมภาษณ์ คุณสุนทร วิลาวัลย์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.ปราจีนบุรี, 24 มีนาคม 2532.

คำอธิบายของคุณสุนทรข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึง ความสำคัญ
 ของผู้แทนที่คิดจะหาอย่างไรให้ตนได้เลือกตั้งอีกอย่างชัดเจน ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มที่ศึกษาก็สะท้อนแนวคิด
 นี้ไปในทางเดียวกัน ดังนั้นการจะเป็น ส.จ. มาก่อน หรือไม่เป็นมาก่อนจึงไม่ใช่ปัจจัยหลักในการ
 สนองตอบในด้านนี้ ตรงกันข้ามประเด็นหลักกลับไปอยู่ที่ว่าใครคือผู้สนับสนุนให้ได้รับเลือกตั้งเข้ามา
 และถ้าเรารู้ว่า ใครแล้ว นั่นแหละคือ การสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่นโดยผ่านกลุ่มนี้ ซึ่งอาศัย
 ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลักนั่นเอง

จนถึงขณะนี้ จะเห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่ของ ส.ส. ทั้งสองกลุ่ม
 ในการสนองตอบนอกสภา ซึ่งมีอยู่ 2 ประการ ตามแนวคิดของ Heing Eulau และ Paul D.
 Karpis. คือ 1) การสนองตอบในเชิงบริการ และ 2) การสนองตอบในเชิงสัญลักษณ์ ผู้แทน
 ราษฎรทั้งสองกลุ่ม พยายามหาอย่างเต็มที่ที่จะสนองตอบให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการออกเยี่ยมเยียน
 ประชาชนด้วยตัวเองในระยะเริ่มแรกเพื่อทราบปัญหา ซึ่งทำให้ทราบปัญหาทั้งเป็นเรื่องของท้องถิ่น
 ชุมชนเอง ตลอดจนเรื่องส่วนตัว หลังจากนั้นต้องพยายาม "วิ่งเต้น" กับหน่วยราชการและข้าราชการ
 ตั้งแต่ระดับกลาง จนถึงเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น แล้วแต่ระดับของปัญหา ในเรื่องส่วนตัวก็
 พยายามช่วยอย่างเต็มที่ ด้วยเงื่อนไขหลักคือเพื่อสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัว และจะมีผลต่อการ
 เลือกตั้งครั้งต่อไป โดยจะพยายามสนองตอบต่อผู้ที่สนับสนุนตนก่อนเป็นอันดับแรก เมื่อพิจารณาจาก
 จุดนี้ ตลอดจนผลการวิเคราะห์ในประเด็นนี้แล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การปฏิบัติหน้าที่เพื่อ
 สนองตอบต่อประชาชนในท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันแต่ประการใด ศักยภาพหรือประสิทธิผลของการส
 นองตอบไม่ได้อยู่ที่การเป็น ส.จ. มาก่อนเป็นหลัก แต่อยู่ที่การสร้างความสัมพันธ์สนมกับข้าราชการ
 หรือหน่วยราชการมาก่อน การมี "เพื่อนฝูง" มาก ตลอดจนลักษณะของผู้แทนเองไม่ว่าจะเป็นใน
 เรื่องอาชีพ หรือลักษณะความเป็นชนชั้นในด้านอื่น ๆ เช่น เป็นกษัตริย์, ข้าราชการ มาก่อนทำให้
 การสนองตอบในด้านนี้ได้รับความร่วมมือจากข้าราชการ, หน่วยราชการ ตลอดจนเพื่อนฝูงที่รู้จัก
 กันภายในท้องถิ่นในท้ายสุด

บทสรุป

จากการวิเคราะห์ถึงการปฏิบัติหน้าที่ในเชิงการสนองตอบของ ส.ส. ทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่ง
 แยกออกเป็น 4 ประการ โดยวิเคราะห์ในสองลักษณะคือ 1) การปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทน และ
 2) การปฏิบัติหน้าที่นอกสภาผู้แทน ทำให้ทราบได้ถึงการปฏิบัติหน้าที่ของ ส.ส. ทั้งสองกลุ่มอย่าง
 ครบวงจร ในการปฏิบัติหน้าที่ในสภา ส.ส. ทั้งสองกลุ่ม จะใช้วิธีการสนองตอบต่อราษฎรโดยผ่าน
 ในเรื่องของกระทู้ถาม, การเสนอผู้ตัด, การเสนอร่าง พ.ร.บ. และการทำงานในฐานะคณะ

กรรมวิธีการ เมื่อพิจารณาจากจำนวน และเนื้อหาของการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ แล้วพบว่า
 งานเรื่องจำนวนนั้นขึ้นอยู่กับ ทัศนคติ, บุคลิกภาพของ ส.ส.เอง เช่น "สนธิ", "ชยัน" เป็นต้น
 ซึ่งไม่ใช่ว่าปัจจัยหลักที่จะนำมาประเมินในเรื่องของการสนองตอบ เนื้อหาของการปฏิบัติหน้าที่ต่าง
 หาก ที่นำมาประเมินเรื่องนี้ และจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบก็พบว่า งานเรื่องของการสนอง
 ตอบในเรื่องของท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน คือทุกคนพยายามผลักดันหรือพยายามสนองตอบในเรื่อง
 ของท้องถิ่น เมื่อมีโอกาสทำในสภา และคิดว่า "ได้ผล" กว่าทำนอกสภา งานส่วนของการปฏิบัติ
 หน้าที่นอกสภา เมื่อพิจารณาจากการปฏิบัติหน้าที่ในการเยี่ยมเยียนราษฎร, การสนองตอบและ
 การช่วยเหลือเป็นการส่วนตัวพบว่า งานเรื่องของท้องถิ่น ส.ส. ทั้งสองกลุ่มสนองตอบไม่ต่างกัน
 คือพยายามสนองตอบอย่างเต็มที่ด้วยเงื่อนไขหลักคือ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัว ตลอดจน เพื่อ
 ผลของการเลือกตั้งในครั้งต่อไป ศักยภาพหรือประสิทธิผลของการสนองตอบนอกสภานั้นขึ้นอยู่กับ
 ความ "กว้างขวาง" และการมี "เพื่อนฝูง" มากในท้องถิ่น หรือในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง
 สิ่งเหล่านี้ไม่ได้มาจากการเป็น สจ. มาก่อนเป็นหลัก แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะความเป็นชนชั้นงานด้าน
 ต่าง ๆ ตามภูมิหลังของ ส.ส. นั้นเองด้วย จึงพอจะสรุปได้ว่า "ส.ส.ที่มีภูมิหลังการเป็น สจ.
 มาก่อน มีผลงานในการปฏิบัติหน้าที่ในแง่ของการสนองตอบในเรื่องของท้องถิ่น ไม่แตกต่างกว่า
 ส.ส. ที่ไม่เป็น สจ. มาก่อน